

Stormen i vingerne

Frank Wenzel

Ørnereservatet
Skagensvej 107
9881 Bindslev
Tlf.: +45 98 93 20 31

www.eagleworld.dk
e-mail: info@eagleworld.dk

VAT/CVR nr. DK 71 51 31 18
Ørnereservatet®

Stormen i vingerne

Sats & Tryk: Prinfo Aalborg

Er sat med: Perpetua

Omslag Papir: Invercote

Indvendigt papir: Galerie Gloss

© Ørnerevrevet

Redaktion & Foto: Frank Wenzel

Foto side 68 & 69: Maria Borup Wenzel

Tekst: Mette Kirstine Goddixsen

Grafik: Anni Volden

Forsidefoto: Havørn

ISBN: 978-87-981925-1-0

Stormen i vingerne

- Kærlig indsigt i rovfuglernes liv

Fortalt af Frank Wenzel

Skrevet af Mette Kirstine Goddixsen

Indhold

At rejse med rovfugle	5
Familien Wenzel	7
Rovfugleportrætter og fantastiske fortællinger	11
Sultana	12
Mjølner	18
Margrethe	22
Chil	30
Rhina	32
Mysteriet om det store ørnerov	40
Da Frank mødte konge og eventyrfugl	44
Duehøgen	50
Arktisk vandrefalk blev endelig fredet	55
Tibetansk drage på Ørnereservatet	61
Kongeørn udløste rigsalarm	64
Kamp til døden	68
Luftens bjørne hitter på Youtube	72
Fem døgn for tyve kongelige sekunder	77
En ørn til at regne den ud	83
Når nye ørne klækkes	87
Fuldkommen tillid på film	90
Indianernes ørnereservat	94
Falkeblik for magt	96
Oplysning sikrer rovfugles fremtid	104
Ørnereservatets drømme og visioner	108

At rejse med rovfugle

Stormen i vingerne er et udpluk fra Ørnereservatets grundlægger og indehaver Frank Wenzels liv i samhørighed med den vilde natur og hans elskede rovfugle. Det er en bog om at vise naturen respekt. Om at vide, du ikke får nogen brugbar, ægte viden om rovfugle, medmindre du går ind i deres verden på rovfuglenes præmisser.

Frank startede karrieren som så mange andre med at tælle og registrere naturen, men noget inden i ham gjorde oprør. Han følte, mennesker mekaniserer naturen. Gør den til et objekt og måler den ud fra menneskets og ikke dens egne betingelser. Som eksempel nævner han, at mennesker beundrer orangutangen for dens intelligens, fordi den kan trænes op til at gøre nogle af de samme ting som os selv. Til sammenligning kan den mindste fugl flyve halvdelen af kloden rundt og returnere til den samme lille sten igen det efterfølgende forår. De fleste dyr har en evne til at aflæse og mærke omgivelserne, som er blevet helt fremmede for mennesker, hvorfor dyrene ikke altid får den respekt, de fortjener. Frank undersøger, hvordan dyr ræsonnerer. Han søger at finde sjælen i alting – blandet med faglig og videnskabelig knowhow.

Frank har dedikeret sit liv til naturen. Han lærer og fascineres til stadighed af dens ufattelige rigdom og ukendte skatte. Frank lægger sjælen og hjertet i sit arbejde. Han har samme tilgang som ældgamle naturfolk: Han er en del af naturen, ikke blot beskuer. Han forsker ikke blot med hjernen, men føler sig også frem, mærker efter og ser ved hjælp af hjertet. Han venter hellere i dagevis på, at en ørn frivilligt skal komme ned til ham frem for at tvinge den via sult. Han tror på et ligeværdig samspil og glemmer aldrig at være ydmyg.

Frank beundrer rovfuglenes unikke jagtteknik. Og omvendt beundrer han byttedyrenes evne til at undslippe de skarpe kløer. Han har studeret rovfugle både i den fri natur hele livet og på Ørnereservatet gennem 30 år, hvilket har givet ham en aldeles unik viden på området. Han har nemlig studeret de vilde rovfugle, hvis adfærd med det samme påvirkes, når der er mennesker i nærheden. Disse studier er krydset med observationer af Ørnereservatets rovfugle, der har tillid til Frank og ikke lader sig påvirke af hans tilstedeværelse. Alt dette har givet ham en helt unik viden og knyttet nogle stærke bånd mellem ham og rovfuglene. Dertil interesserer Frank sig meget for hele kulturhistorien. For det historiske samarbejde mellem menneske og dyr. I den forbindelse har han mødt den saudiarabiske konge og en indianerhøvding. Han nyder respekt fra forskellige naturfolks stammeoverhoveder, der ofte besøger reservatet. Disse besøg er beskrevet i denne bog, der også byder på andre fantastiske fortællinger, som både giver næring til hjernen og hjertet.

Så kast blikket ned i bogen, lad dig inspirere af fascinerende fortællinger om livet i samhørighed med naturen, og se herefter op mod det uendelige himmelrum, hvor alle de storslåede hovedpersoner boltrer sig.

Den nordatlantiske havorns hjemland: Nordnorge.

*Franks hustru, Irene Wenzel, med deres yngste søn, Peter.
Bagved ses det landskab i Norge, hvor Frank fandt sin første kongeørnerede.*

Familien Wenzel

Rovfugle har altid været en fast del af familien Wenzels liv. Og det har formet de tre nu voksne børn, der har bibeholdt interessen.

Det hele startede vel egentlig på en jazzklub i det københavnske natteliv. Her mødte Frank sin kommende hustru, Irene, der boede på Frederiksberg Allé. Irene var ikke specielt interesseret i rovfugle dengang, men elskede naturen generelt. Rovfugleinteressen blev gradvist vakt, og det unge kærestepar brugte mange timer sammen i Gribskov ved rovfuglereder, mens Frank ventede på at tage billeder.

Alligevel var Frank en smule beklemmt, da han spurgte den 21-årige Irene, om hun ville passe en stor ravneunge for ham, mens han rejste rundt i verden og lavede film. Heldigvis havde Irene både hjerte- og husrum til Frank og hans store passion: Hun lavede fluks sit badekar i københavnerlejligheden om til ravnerede.

- Vores gæster morede sig kosteligt over raven, der gerne sad og åbnede sit kæmpegab ude på badeværelset, husker Frank.

En klog ravn

Inden længe fik Irene og Frank de to ældste børn, Jacob og Edith, og den lille familie flyttede til et lille hus ved Arresø, hvor de havde bedre plads til at baske med vingerne. Og raven fulgte selvfølgelig med.

- Jo, den tog sig nogle gevaldige flyvture over skoven, men vendte altid tilbage til os. Faktisk var den næsten for interesseret i at være med i alting. Jeg tror nok, at min familie syntes, den var lige lovlig nærgående, når den dykkede ned og pikkede dem i tærne eller stjal ting fra køkkenhaven, som de møjsommeligt havde plantet.

Men lige så fræk som raven var – lige så intelligent var den også. Da Irenes søster en dag afleverede nogle dueunger, sneg den sig til at slå dem ihjel. Frank vidste med det samme, hvem gerningsmanden var og begyndte at lede efter raven – der havde gjort sig usynlig.

- Den havde en fantastisk evne til at vurdere mennesker og vidste godt, at den havde lavet noget helt galt. Jeg ledte efter den over alt. Det lyder utroligt, men det virkede som om, den havde dårlig samvittighed. Det sidste sted, Frank ledte, var under sin bil, fordi raven normalt ikke brød sig om den og flygtede fra køretøjet.

- Men ikke desto mindre var det her, den sad. Det var som om, den vidste, at her ville jeg aldrig lede!

Oplevelsen med raven tændte endnu mere op under Franks rovfugleinteresse – og snart satte familien kursen mod Bindslev ved Skagen for at åbne Ørnereservatet.

Edith Wenzel, 6 år, med tårnfalk.

Jacob, Edith, Peter og Finn med kongørneunge.

Edith, Peter og Irene sammen med Hans Brehm og hans hustru Erna. Brehm var præsident for en stor tysk falkonerforening og Frank Wenzels 1. læremester som falkoner.

Et familiefortagende

Men faktisk var det tæt på, at Danmark måtte undvære et videnscenter for rovfugle, for familien Wenzel planlagde først at emigrere til Canada.

- Vi havde lagt beslag på et sted, men Irene ombestemte sig i sidste øjeblik. Hun sagde, jeg måtte bestemme nøjagtigt, hvor vi skulle bo – bare det var i Danmark. Det blev så i den fjerneste ende af landet, da her er de mest egnede arealer for rovfuglene, fortæller Frank.

Familien bestod nu af ægteparret og tre børn: Jacob, Edith og den yngste Peter, der var omkring to år. De ældste var på det tidspunkt 14 og 15 år. Alle tre børn har været med til at bringe Ørnereservatet derhen, hvor det er i dag.

- Mine tre børn er alle meget interesserede i rovfugle, dyr og naturen generelt, og de hjalp meget til med at opbygge stedet.

Den ældste søn, Jacob, valgte at rejse rundt i verden nogle år efter gymnasiet. Da han vendte hjem, var det især det administrative, han hjalp med.

- Han er uddannet bibliotekar og har været en uvurderlig hjælp for at få samlet alt det materiale som er baggrund for Ørnereservatets historie, som blev udgivet i 1993 med bogen *Mennesket og rovfuglene*. Peter og Jacob har siden internettets indtog i Danmark været på forkant med udviklingen, hvilket tydeligt fremgår af Ørnereservatets meget omfattede hjemmeside.

Den mellemste datter, Edith, har åbnet Falkonergården i Fredensborg sammen med sin mand, Finn. Edith har alle dage fulgt efter Frank og været interesseret i heste og rovfugle. I dag er Edith en god falkonerkollega med stor indsigt i rovfugle som hun formidler oplysning om, det gælder ikke mindst det kulturhistoriske område.

Peter deltager i forevisningerne på Ørnereservatet, da han har forfinet den gamle tradition med at træne falke fra hesteryg.

- Han har opnået nogle ekstremt fine resultater. Det er utrolig svært og krævende at kontrollere både hest og falk på én gang. Efter HF og et smut på universitetet begyndte Peter aktivt arbejdet på Ørnereservatet, fortæller Frank.

Irene har gennem de seneste 25 år stået for at formidle Ørnereservatets kulturhistoriske information og er i de seneste år blevet suppleret af Maria B. Wenzel.

I 2010 er det 30 år siden, familien Wenzel heldigvis valgte Nordjylland frem for Canada. Og årene har budt på en masse unikke oplevelser med rovfugle. Denne bog er en samling af de mest indsigtsfulde, spøjse og opløftende.

Rigtig god læselyst.

En af havorneungerne, som er vældig interesseret i Hummeren. Bilen betragtes af havornene som en stor, sort sten, der flytter sig. De morer sig med at flyve efter og lande på den.

Rovfugleportrætter

Fantastiske fortællinger

Sultana

Bear Hearts sjæleven

Det er ikke mindre end 24 år siden, den islandske jagtfalk Sultana kom til verden. Og hendes ankomst blev akkurat ligeså eventyrlig som resten af hendes lange liv.

Hun lå vendt forkert inde i ægget og kunne ikke selv prikke hul i skallen. Men Frank valgte at hjælpe den lille dunklump til verden på trods af, at hans erfaringer sagde ham, det ikke ville lykkes.

Men ud kom en lille livskraftig falk, som Frank plejede i fem-seks dage med vitaminer, føde og masser af omsorg. Herefter lagde han hende tilbage til falkemoren, der straks forsøgte at fodre hende ømt og nænsomt.

- Desværre var det allerede for sent. Sultana ville ikke vide af sin mor: Hun havde kastet sit kærlige falkeblik på Frank. Faktisk ville hun overhovedet ikke anerkende andre falke.

Frank blev falkemor

Kærligheden til den kloge fighter var gensidig. Frank tog en usædvanlige beslutning om at opfostre jagtfalken, selvom det er en meget tidskrævende affære. Og anstrengelserne bar frugt. Sultana voksede sig hurtigt stor og stærk, og snart susede hun af sted mellem Råbjerg Mile, Skiveren og badestranden, hvor hun dyrkede en ganske speciel leg: Den vakse jagtfalk lod sin imponerende flyvefærdighed gå ud over uskyldige turister, når hun pludselig dykkede ned i to meters højde og strejfede deres hoveder i høj fart.

- Jeg fulgte med i min kikkert og morede mig kosteligt over de forskrækkede hop, som de intetanende badegæster lavede, fortæller Frank.

Fuldblodsindianernes favorit

Sultanas stærke bånd til mennesker kommer især til udtryk, når der er fuldblodsindianere på Ørnereservatet. Rovfugle har en kolossal betydning for indianernes kultur, shamanismen og de forskellige healingsritualer – og Sultana lever helt op til indianernes forestillinger om rovfugles kraft og magi. Da den verdensberømte indianer, Bear Heart, der har skrevet bogen *Vinden er min moder*, var på besøg, bandt de to et ganske særligt bånd: Da han sang en gammel indianersang, fløj hun hen til ham, som om hun forstod ordene. Han var aldeles bjergtaget og stod med tårer i øjnene.

- Der var en fuldstændig samhørighed. Det smukkeste møde mellem menneske og natur, husker Frank.

Senere har Bear Heart tilegnet Sultana sangen.

Storm i sindet

Og det var ikke sidste gang, Sultana gjorde indtryk. Den meget anerkendte tyske forfatter, Storm Hyemeyohsps, der har beskrevet indianernes kultur i adskillige bøger, havde også en ekstremt opløftende oplevelse med Sultana. Storm havde sin smukke indianske hustru med, som han var blevet tildelt af en høvding, der især beundrede Storms beskrivelser af, hvordan menneskers sjæl er forbundet med dyrs. Storm havde hørt om Sultana og ønskede inderligt at se hende flyve. Han var på besøg en aften med meget råt vejr, så Frank var betænkelig, da han tog Storm og hustruen med ud i klitterne.

- Sandet hvirvlede rundt og satte sig i øjne og mund og regnen piskede ned. Men ude over havet ved den nedgående sol, boltrede Sultana sig - vild og fri. Snart legede hun med en havmåge – og snart fløj hun helt tæt på og satte sig ved Storm, hustruen og mig.

Oplevelsen fik Storm til at græde. At Sultana både besad alle falkens fornemste flyvetechnikker og udstrålede overlegen elegance samtidig med, hun var en hengiven ven for mennesker, var ganske magisk for Storm. Mødet gjorde, at den sjælelige forbindelse mellem dyr og menneske meget håndgribelig.

Ingen interesse for bejlere

Sultana har et helt unikt forhold til mennesker, men bagsiden af den finurlige falks opvækst er, at hun aldrig har følt sig knyttet til sin egen art. For eksempel vil hun ikke yngle med hanfalke, men har kun fået unger via insemination. Og ved hvert kuld har hun ruget på sine æg i 36-37 døgn, men når ungerne titter frem, vil hun ikke vedkende sig dem.

- I starten lagde jeg et stort arbejde i at få hende til at tage sig af ungerne, men desværre hjalp intet.

Det slog hovedet på sømmet, da Frank måtte samle Sultanas stivfrosne unger op fra jorden og varme ham op på sit maveskind. Ungen overlevede mirakuløst, er stærk i dag og lyder navnet *Ice Stone*, men siden er Sultanas mange kuld unger altid blevet overtaget af en anden falkemor. Også det sidste, som hun fik i den høje alder af 18 år. Jagtfalke stopper normalt med at yngle et til to år tidligere.

Børnenes ven

Manglen på interesse for sine egne unger bliver til gengæld modsvaret af en enorm kærlighed til menneskebørn. Tusindvis af børn har fået sig et rigtigt eventyr og øjne på størrelse med møllehjul, når de er blevet bedt om at sætte sig roligt i en rundkreds. Herefter hidkaldes Sultana, der lander lige i kredsens midte. Her går hun rundt og hilser på børnene, sidder på deres ben og piller i deres snørebånd til kæmpe stor fornøjelse.

- Men her på hendes gamle dage vælger jeg dog ikke at kalde på hende, men venter på, at hun selv tager initiativet. Det er forkert at hundse med en ældre dame.

En god alderdom

Frank finder ældrepleje vigtigt – både for dyr og mennesker. Han sørger for at aktivere den fine, gamle dame og give hende ekstra god kost. For selvom hun er verdens ældste falk, så fejler hendes fordøjelse ingenting. Hun spiser godt og er i fin form. Det giver sig blandt andet til udtryk ved, at hun på trods af sin imponerende alder gennemførte en fældning i forsommeren 2010.

- Hun er næsten lige så smuk, som da hun var ung. De eneste alderstegn er, at hun ser dårligt på det ene øje og naturligvis ikke har de samme flyvefærdigheder på grund af gigt.

Derfor holder hun sig helst inden på Ørnereservatets sikre grund, hvor hun nyder specielle privilegier: Sultana har lov til at færdes alle steder, hvor hun ikke er i fare. Falkonererne elsker den gamle dame og er vant til at tage hensyn til hende, når hun for eksempel stiller sig i døråbningen ved personalerummene, som ville hun gøre opmærksom på sig selv eller er bange for at blive glemt. Sultana bliver helst inden døre. Hun bryder sig ikke længere om at komme ud i kulde eller blæst, og hun mærker, hvornår vejret skifter lang tid før mennesker.

- Kun når det er rigtig varmt, går hun ud. Så elsker hun at lade solen skinne på sig, mens hun ligger med udstrakte vinger i sandet, forklarer Frank.

Så skulle du alligevel mærke et kraftigt vingesus strejfe din kind på stranden, så kan det være én af Sultanas mange efterkommere, der har arvet hendes evne til at forundre, forskrække og betage menneskene.

Sultana mellem børn.

Mjølner

Kærlig rebel

Da Edith Wenzel og hendes mand startede Fredensborg Falkonergård i 1990 bragte de den smukke og egenrådige Mjølner med sig. Og han fik rusket godt op i Sjælland.

Edith, Finn og Mjølner i 1990.

Frank udvalgte specielt ørnen til sin datter og svigersøn, Edith og Finn.

- Mjølner er fra Ørnereservatets første generation af ørne og er en imponerende stor havørnehane med en helt unik personlighed.

Han hedder Mjølner, fordi han kommer hurtigt tilbage til hånden. Altså, til de særligt udvalgte falkonerer – og hvis han ikke har sine egne planer.

Mjølner kastede ret hurtigt sin kærlighed på Finn og forsøgte at skabe en alliance med ham uden om Edith. Og da Finn ikke er falkoner på fuld tid, stod Edith ofte alene med den store havørn, som ville provokere hende og fløj væk fra hende.

Mjølner kostede snaps

Hanørnen forelskede sig ret hurtigt i en put and take-sø i nærheden af Fredensborg Falkonergård, hvor fiskerne jo nærmest selv serverede de lækreste aborrer og geder for ham.

- Problemet var selvfølgelig, at fiskerne gerne ville have fangsten og æren med hjem til deres eget middagsbord, men ikke rigtig kunne stille noget op over for en kvik havørn, fortæller Frank.

Derfor klagede de over den tyvagtige ørn til Edith, der hver gang måtte kompensere med en flaske snaps.

Tog journalist som gidsel

Under ét af tyvetogterne, så Mjølner sig vred på en journalist, der skulle skrive en anmeldelse af søen til et friluftsmagasin. Han fløj faretruende ned til journalisten, der sad og fiskede, så han måtte søge skjul i en busk. På vej i dækning tabte den stakkels reporter brillerne, men kunne ikke få fat på dem igen, fordi Mjølner holdt vagt uden for busken.

- Den stakkels mand sad stærebblind og ventede på, at en rasende havørn ville lade ham undslippe!

Heldigvis kunne journalisten se humoren i den ekstra oplevelse og fik en sjov og positiv artikel ud af mødet med Mjølner. Desuden Kom Mjølner med på Politikens bagside flere dage i træk.

Standsede fodboldkamp og fortryllede børn

På sin sidste strejfetur over det sjællandske nåede Mjølner først ud på Værløse Stadion, hvor han standsede en fodboldkamp foran tusinder af tilskuere, fordi han fløj så tæt ind over banen, at han var lige ved at sætte sig. Senere da han fløj videre mod Kastrup, så han en børnehave, der var ude at gå.

- Og det var som om, børneflokkene var noget trygt, han genkendte fra Fredensborg Falkonergård. Han satte sig i hvert fald lige midt imellem børnene, fortæller Frank.

Senere fortalte de små poter deres forældre om den gigantiske rovfugl, så forældrene nærmest blev irriterede over, at deres børn gik og fandt på de mest usandsynlige historier. Heldigvis kunne pædagogerne bekræfte, at beretningerne ikke bare var højtflyvende fantasi.

Jagten på kød

Da eventyreren Mjølner nåede frem til Holbæk Fjord, blev han spottet af en dame, der straks ville indfange den fantastiske rovfugl på kamera.

- Men Mjølner troede sandsynligvis, kameraet var et stykke kød og fløj ned og satte sig på damens arm, der hverken havde handske på – eller begreb om, hvad man stiller op med en sulten havørn.

Der skete heldigvis ingenting med hverken dame eller kamera. Da Mjølner opdagede, der ikke var kød i vente, fløj han videre til Korsør. Her var han så heldig, at der lå en trafikdræbt hare på vejen. Og bilisterne var uheldige, fordi han valgte at indtage festmåltidet midt på kørebanen med flere kilometers kø som resultat.

Tilknytningen bragte ham sikkert hjem

Edith og Finn blev i mellemtiden orienteret om Mjølners eventyrlige rejse og drog straks af sted. Det var måneskin, og de så Mjølner, der svævede oppe på himlen. Men da de ikke kunne få kontakt, overnattede de i området. De vidste, ørnen havde ædt sig helt fordærvet, og han ikke havde kræfter til at komme så langt. I morgendæmringen gik de atter ud, og snart landede Mjølner på Finns arm, dobbelt så tung som han plejer. Han var mæt af indtryk – og hare.

- Der hersker ingen tvivl om, at Mjølner er dybt knyttet til sit menneske – også når han ikke har brug for et måltid mad, fortæller Frank.

Tilbage ved Skagen igen

Efter Mjølners strejfetur beslutter Edith og Finn at bringe ham tilbage til Ørnereservatet igen. Ud over Finn er Frank den eneste, som kan håndtere den meget personlige havørn, der bestemt ikke er til at spøge med. Mjølner er heller aldrig med i forevisningerne på reservatet, da han simpelthen ikke accepterer at blive trænet af Ørnereservatets øvrige falkonerer. Men rebellen Mjølner er blevet far til otte unger sammen med havørnen Margrethe og nyder at være tilbage i det nordjyske.

- Og så fristes man til at tænke, at sjællandske journalister, amatørfotografer og fodboldspillere sover mere roligt nu...

Margrethe

Dronning blandt publikum

Havørneægget med Margrethe indeni blev lagt på Dronningens fødselsdag i 1990. Og ud kom også en ægte majestæt med jernvilje og hang til klassisk musik.

Margrethe var blot en 14 dage gammel dunklump, da Ørnereservatet holdt tiårs jubilæumsfest. Den verdensberømte pianist, Nina Kavtaradze, spillede på sit Steinway i anledningen, og midt i al festivitassen lå lille Margrethe og nød de smukke toner i fulde drag. Og hun har fundet ro i klassisk musik lige siden.

Ekstremt tillidsfuld

Margrethe har været vant til mennesker lige fra, hun var en unge, og besøgende på Ørnereservatet har gennem to årtier beundret hendes særlige tillid og tætte forhold til mennesker. Hun har skabt uudslettelige minder hos publikum, når hun har sat sig mellem dem og med royal arrogance nydt dagens forevisning som om, hun var et menneske.

- Hun opfatter nærmest *de andre publikummer* som luft: Hun er fuldstændig tryk ved og upåvirket af at sidde blandt sine menneskelige undersætter, fortæller Frank.

Hold på hat, briller, jakker og fotografiapparater

Men som så mange andre majestæter skulle hun lige løbe hornene af sig i ungdommen, hvor Frank måtte holde et vågent øje med hende, når hun satte sig blandt publikum. Medmindre Frank havde direkte øjenkontakt med hende, så kunne hun hitte på at flyve af sted med folks ejendele, flå i deres tøj eller nappe efter deres fingre. Hun prøvede alle grænser af, hvilket ofte vakte stor jubel hos de besøgende – måske lige med undtagelse af den person, hvis træsko eller kamera Margrethe forsvandt ud over landskabet med.

Varsom med børn

Margrethe er en klog havørn, der godt nok var rigelig provokerende i sin ungdom, men bestemt ikke ønskede at gøre nogen ondt. En enkelt gang hoppede Margrethe op på et lille barns bare ben, og synet af de otte centimeter lange kløer mod de små skrøbelige ben virkede meget faretruende.

- Men barnet fik ikke så meget som en rift. Margrethe fornemmede ganske enkelt, at her skulle hun træde varsomt. Hun var mindre blid, når det gjaldt mig. Her skulle grænserne lige prøves af.

Flænsede Franks øre

Margrethes store fornøjelse var at narre Frank, når de trænede. Hun drillede ham ofte med at komme flyvende lydløst bagfra og fra den modsatte retning af, hvad han forventede - og så lige strejfe ham. Engang forelskede hun sig i Franks øre: Den lille flap på siden af hans hoved var ret fristende at gribe fat i, så det gjorde hun.

- Det var en helt uskyldig leg fra Margrethes side, men når en havørn med et vingefang på tre meter vil lege med dit øre, så ender du på sygehuset, forsikrer Frank.

Heldigvis stod der dygtige læger parat på Hjørring Sygehus, der reddede Franks øre – og kunne skrive en ret speciel patientjournal den dag.

Margrethe fodrer sin halvoksne unge.

Rolig mor med årene

Da Margrethe blev ynglemoden, faldt roen på hende, og hun er i dag mor til otte andre havørne – og får en ny hvert år ved hjælp af inseminering. Hun er i dag en meget omsorgsfuld mor, hvilket bestemt ikke var i kortene fra starten af. Da hun fik sin første unge, opgav hun at passe den. Frank tager en del af skylden.

- Jeg var for optaget af at filme og fotografere den første udklækning. Margrethe overlod mig ungen og forpligtelserne, fordi jeg kom for tæt på og skabte en uheldig rollefordeling.

Frank nåede dog at reagere på hendes signaler, og ungen, der hedder Freja, er i dag mindst lige så stor og stærk som sin mor.

Flyver i to kilometers højde

Margrethe har fået stjernestatus på Ørnereservatet blandt andet på grund af sin enorme styrke og eminente flyveteknik. For eksempel bjergtog hun en flok amerikanere, der så hende i forbindelse med Rebild-festen, hvor vejrforholdene var optimale for mesterflyveren Margrethe.

- Amerikanerne, der var svæveflyvere, bedømte Margrethes flyvehøjde til ikke mindre end 2000 meter ud fra de skyer, hun forsvandt bag.

De forklarede, at i USA er ørnen det ypperste frihedssymbol – og det med alt mulig grund, havde Margrethe demonstreret.

Margrethe er blevet en omsorgsfuld og flittig mor med årene. Her ses hun fodre sin unge fra 2010.

Rovfugl af folket

Men det er ikke blot Margrethes usædvanlige styrke, der har gjort hende populær. Hendes usædvanlige personlighed og liv i harmoni med mennesker gør, at hun er blevet publikums favorit. Det udmønter sig i, at en masse mennesker besøger reservatet igen og igen for at hilse på hende.

- Hun modtager julekort, og engang valgte en dame, der skulle have en afskedsreception på sit job, at pengene i stedet for skulle gives til Margrethe på Ørnereservatet, husker Frank.

Margrethe er i sin bedste alder, og når hun ikke ruger på den næste generation af store personligheder, så overværer hun forevisningen. Måske sætter hun sig lige ved siden af dig...

Margrethe kigger ud over Ørnerservatet.

Jacob, Chil, mor Irene og Edith i 1966.

Chil

Modig og loyal mesterflyver

Man skulle tro, en glente øjeblikkeligt ville acceptere at få mere plads at boltre sig på. Men da Frank og familien flyttede til et større sted, forblev den lille, røde Chil loyal over for sit barndomshjem.

Frank fik den smukke, røde glenteunge af en tysk falkoner, mens han boede i et mindre hus i det fantastiske naturområde mellem Grib Skov og Arresø. Han navngav den Chil efter glenten i Kiplings *Junglebogen* – og den fik også en eventyrlig rolle i Franks liv.

- Chil fløj som en minidrage. Han kunne holde sig i luften i timevis. Vi havde nogle vidunderlige ture sammen i skoven, når han fløj efter mig. Jeg husker klart en masse frostklare vinterdage, hvor skoven var dækket af sne, og Chil fulgte efter mig. Han kunne godt finde på at forsvinde for en stund, men pludselig dukkede han op igen lige over mig.

Chils næse for folkevogne

Da Frank trænede mange rovfugle, fik han på et tidspunkt brug for mere plads, hvorfor familien Wenzel flyttede til den nordlige side af Grib Skov – ikke mere end 15 kilometer i luftlinje fra det oprindelige hus. Men Chil havde ikke aktuelle flytteplaner. Og den stedbundne glente var frustreret over, at hans mennesker var flyttet.

- Chil blev ved med at flyve tilbage, hvilket jeg fandt ret fortvivlende, fortæller Frank.

Frank kørte tilbage til det gamle hus ad snirklede skovveje for at hente glenten utallige gange.

- Jeg havde sådan en lille blå folkevogn, som han fluks genkendte fra luften – og så fløj han 20-30 meter over den hele vejen tilbage til vores nye sted.

Men Chils hjemkomst varede aldrig så længe, og en dag forsvandt han helt.

- Han var væk i halvanden måned, og jeg var i mellemtiden bekymret for, han var kommet noget til. Han havde en enorm tillid til mennesker, så han var nem at fange og spærre inde, hvis nogen ville det, forklarer Frank.

Chil flytter ind

Heldigvis dukkede den røde mesterflyver op igen – uden en eneste skramme og klar til at flytte ind i de nye omgivelser. Frank fandt aldrig ud af, hvor han havde været.

Chil levede resten af sit liv hos familien Wenzel. Men en dag blev han desværre overmodig, og hans liv endte i kløerne på en kongeørn.

- Sådan kan naturen desværre også være. Chil tog for mange chancer og var ikke vågen nok i forhold til mine andre rovfugle. Han ville have fået samme skæbne i den store, frie natur. Men jeg holder rigtig meget af alle mine rovfugle og synes, det var meget tragisk, siger Frank.

Han glæder sig over, at Chil alligevel fik et langt og pragtfuldt liv.

Rhina

Hensynsfuld kongeørn med sans for dramatik

Rhina er den eneste kongeørn, der medvirker i forevisningerne på Ørnereservatet. Hun har nemlig en usædvanlig evne til at omgås mennesker varsomt. Til gengæld viser hun absolut ingen nåde under jagten.

Ni ud af ti kongeørne kommer susende som stormvinde ned til deres falkonerer. De når ikke at bremse op og manøvrere varsomt, når de lander på falkonerens arm, hvorfor der er en reel risiko for at komme alvorligt til skade for et menneske, der drister sig ud i nærkontakt med de kongelige krigere. Rhina er anderledes blid.

- Normalt er det kun mig, der håndterer de store kongeørne på Ørnereservatet, fordi falkonererne i værste fald risikerer at få hår, et øre eller øje flået ud. Kongeørnene når ganske enkelt ikke at bremse op og kommer ned med en rasende styrke. Men Rhina er anderledes. Derfor kan jeg betro hende til mine bedste falkonerer under forevisningerne, forklarer Frank.

Kongeørnen er nænsom med ungen.

Ung kongeørn på klitterne ved Ørnereservatet.

Ustoppeligt jagtinstinkt

Men lige så fredsommelig, hun kan være over for mennesker – lige så kompromisløs er hun over for sit byttedyr – og det kan give lige lovlig megen dramatik.

- Når hendes jagtinstinkt kommer op i hende, er hun ustoppelig. Det har hun allerede demonstreret under to forevisninger.

Første gang fløj hun rundt og rekognoscerede små hundrede meter væk fra pladsen, hvor omkring 1000 gæster var til stede. Pludselig dykkede hun lodret ned i noget højt græs, baskede vildt med vingerne, mens vi hørte et jamrende, langtrukket skrig. I samme nu styrter et voksent rådyr ind over pladsen, hvor alle de chokerede tilskuere så til.

- Rhina havde fået fat i en stor rådyrunge, og det var dens mor, der kom til undsætning, siger Frank.

Frank løb hurtigt over til kampscenen. Rhina havde fået fat i ungens ryg og nakke med sine skarpe kløer, men det lykkedes ham af få den stålsatte kongeørnen til at slippe grebet. Herpå løftede han den store, tunge unge op over hovedet, så den måbende menneskemængde kunne se, at den var uskadt. Rådyrmoren, der havde trukket sig lidt tilbage under kampen, kunne herpå løbe ind i skoven sammen med sin unge.

- Jeg var selv rystet og noget bekymret for, hvordan vores gæster ville tage oplevelsen. Det lyder meget højt og uhyggeligt, når en rådyrunge skriger på den måde. Men til min store glæde, så var reaktionerne positive. Publikum tog oplevelsen som et bevis for, at Ørnereservatet repræsenterer den virkelige natur. At rovfuglene lever på deres egne præmisser her, fortæller Frank.

Kongeørnens klo.

Kongeørn i angrebsflugt.

Hovedløs slange

En anden gang, hvor Rhina krydrede en forevisning med en god portion dramatik, var, da hun halshuggede en stor, fed hugorm.

- Vi har sådan en lille høj i nærheden af pladsen, som vi kalder "Snake Hill", fordi der altid ligger en masse hugorme.

Gæsterne kunne se, at Rhina landede der, men så begyndte hun at hoppe rundt, fortæller Frank.

Han løb derover for at sikre sig, at der ikke var noget galt med kongeørnen. Rhina var i fin form, men havde til gengæld bidt hovedet af en stor hugorm, hvis krop stadig lå og snoede sig på højen i dødskrampe. Den stod absolut ikke til at redde. Han tog den hovedløse slangekrop med hen til publikum, så de selv kunne se, hvad der var foregået.

- Slangen var sikkert blevet forskrækket, da hun landede og havde hugget ud efter hende, forklarer Frank.

Men man skal stå meget tidligt op for at komme en kongeørn i forkøbet. Rhina havde registreret og reageret på sekundet, hvor slangen huggede ud efter hende. Publikum tilkendegav også denne gang, at den ekstra dramatik blot var et tegn på, at Ørnereservatets rovfugle lever i absolut frihed og med instinkterne komplet intakte.

- Det kan jo ikke nytte noget at være blødsøden. Naturen ER barsk, og ikke alt får en happy end, pointerer Frank.

Havørn i glideflugt.

1. generation af havorne på Ørnereservatet. Jette med sin nyklækkede unge. Havørnen er fuldstændig tillidsfuld, da den kender Frank Wenzel.

Mysteriet om det store ørnerov

Hold dine børn inden for rækkevidde, når du besøger Ørnereservatet. I Norge lever historien om pigen, der blev til ørnerov, stadig i bedste velgående. Og der kan faktisk være noget om snakken, fortæller Frank, der har undersøgt historien.

Du fyldes med lige dele ærefrygt og beundring, når den nordatlantiske havørn bryder gennem himmelrummet med et vingefang på op til tre meter og med stærke kløer, der hurtigt og målrettet griber fast om sit byttedyr. Og skulle jægerens knivskarpe øjne kaste et kærligt blik på dit menneskebarn, er det med at tage det ved hånden. I hvert fald hvis man skal tro historien om den lille norske Svanhild, der fik sig en gevaldig flyvetur og forskrækkelse, da hun blev hittet af en havørn.

Svanhilds svævetur

Begivenheden fandt efter sigende sted i det nordligste Norge, hvor havørnene bygger rede på de rå og uvejsomme fjelde, hvorfra de søger ud efter bytte. Søndag den 5. juni 1932 var ingen undtagelse. En stor havørn svævede rundt for at opspore sit næste bytte og fik øje på treårige Svanhild, der legede udenfor. Havørnen dykkede ned, greb fat i pigen, tog hende med op i 200 meters højde og fløj de to kilometer tilbage til fjeldet. Her måtte den opgive det tunge bytte og satte pigen af på en smal klippeafsats. En desperat og angstfyldt eftersøgning gik i gang, og heldigvis fandt man pigen uskadt – om end mere berejst end forældrene havde ønsket sig.

Sandt eller falsk

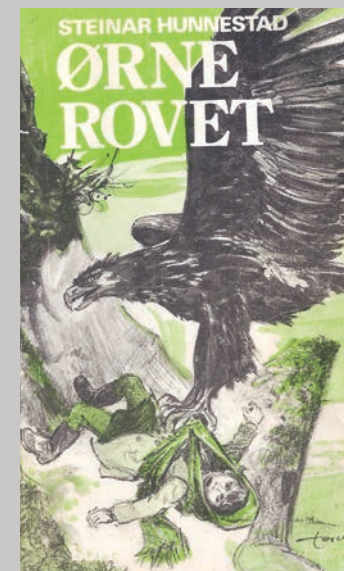
Historien her har delt vort norske broderfolk op i to hold: Dem, der afviser historien som et resultat af en meget højtflyvende fantasi og dem, der mener, at der sagtens kan være kød på den. Frank har studeret netop denne type havørn i en menneskealder og har besøgt stedet, hvor dramaet skulle have udspillet sig. Han fandt ligeledes historien usandsynlig, men ville ikke afvise den kategorisk. Efter sin egen undersøgelse konkluderer han følgende.

- Måden som vinden kastes mellem fjeldene gør faktisk, at havørnen tilføres en styrke, der svarer til, den får et vingefang på godt ti meter. Det kan forklare, at havørnen kunne løfte det tunge bytte.

Frank kender om nogen til havørnens teknikker, da han har studeret tusindvis af ørne på jagt. Han påpeger, at de altid griber byttet om hovedet, hvilket gør det usandsynligt, at et barn kunne have overlevet den farlige rejse. I hvert fald måtte ørnen have løftet Svanhild på en alternativ måde.

- Havørnen går altid målrettet efter byttets hoved. Selv når det gælder de mindste fisk. Men der er beretninger om, at Svanhild lå og sov indsvøbt i et klæde, da havørnen tog hende. Er det tilfældet, så forklarer det, hvorfor havørnen i det hele taget gik efter et menneskebarn: Hun lignede et lille forladt dyr, og det var nemt for ørnen at få fat i klædet med sine kløer og sætte kurs mod reden, forklarer Frank.

Han påpeger også, at ørnerovshistorien – som alle andre gode historier – måske er blevet vilddere med tiden: Måske tog ørnen ikke Svanhild med op i hele 200 meters højde.

Ucensureret natur

Frank forholder sig undersøgende og åben over for beretningen om ørnerovet på trods af, at nogle mennesker mener, at den slags historier skal ties ihjel, da de tegner et ufortjent blodtørstigt billede af havørnen og nærmest er en hetz. Det har Frank ikke meget til overs for.

- Vi må jo forholde os til naturens mekanismer og se på, hvad der rører sig. De fleste forstår heldigvis, at instinkterne hersker hos rovdyr. Det er ikke som i gamle dage, hvor nogle rovdyr ansås som trusler for menneskehedens overlevelse og blev forfulgt, fordi de lever af det samme som os. Vi har heldigvis fået en viden og forståelse for, at disse dyr skal have rum til at jage frit og kæmpe sig til føde i naturen. Vi mennesker kan til gengæld bare gå ned i supermarkedet. Tigreren er jo ikke blevet upopulær, selvom den har uendelig mange menneskedrab på samvittigheden, og man kan ikke på den måde køre censur på naturens rå virkelighed. Den luftrejse var ikke usandsynlig, slutter han.

Eksklusivt møde med majestæterne

Den originale og største nordatlantiske havørn, som beskrives i historien, forsvandt fra Danmark i 70-80 år, men Frank og hans kone Irenes utrættelige arbejde for at bevare rovfuglebestanden har bragt den tilbage. Nu flyver tredje generation af den imponerende havørn fra nord helt eksklusivt over Ørnereservatet. For eksempel Mjølner og Margrethe, som er beskrevet tidligere i bogen.

Ud over den originale, store havørn findes der cirka 25 par havørne i Danmark. De er kommet hertil fra Tyskland og Polen og er altså af en race, der er en del mindre end den formodede gerningsørn fra Hagafjeldet.

Fjeldet, hvor dramaet angiveligt fandt sted

Da Frank mødte konge og eventyrfugl

Da skoledrengen Frank stod ansigt til ansigt med en hvepsevåge blev hans rovfugleinteresse for alvor vakt. Og hvepsevågen har sågar ført Frank sammen med kongen af Danmark.

De smukke kastanjerfarvede æg i reden.

Det var en kold, mørk og regnfuld dag i maj. Frank på 14 år havde pakket sin rygsæk og var draget ud i Rold skov for at overnatte. Han følte sig allerede dengang bedst tilpas i den vilde natur blandt rovfuglene, og denne dag kom han tættere på end nogensinde.

- Jeg så en birkebevoksning, og midt i den var der en stor rede. Jeg var fyr og flamme, da jeg listede mig tættere på.

Umiddelbart var der ingen tegn på, at reden var beboet. Så den rovfugleinteresserede dreng fik et chok:

- Pludselig stak en hvepsevåge hovedet op fra reden blot en halv meter fra, hvor jeg sad. Jeg stod ansigt til ansigt med dét, der mest af alt lignede en minidrage med meget orange øjne, strittende fjer og udbredte vinger.

Det var en hvepsevåge, der beskyttede sine nylagte æg, som den havde dækket til med nogle blade. Frank var aldeles solgt.

Hannen på vej væk fra reden med et hvepsebo i kloerne.

Franks skjul højt oppe i træet.

Største undersøgelse nogensinde

Det blev optakten til Franks første store forskningsprojekt om rovfugle, som han senere lavede for Dansk Filmcentral. Projektet handlede om bestanden af hvepsevåger i Nordsjælland og omfattede en kulturfilm, undervisningsmateriale og bogen "Eventyrfuglen", hvori Frank beskrev mødet med hvepsevågen som starten på et eventyr i rovfuglenes verden. Forskningen blev det eneste af sin slags og præsenterede helt nye sider af rovfuglens liv.

- Det var en besværlig opgave, da hvepsevågen lever meget skjult. De viser sig sjældent og deres lyde er meget spæde. Desuden er de kun i Danmark tre måneder om året, fortæller Frank.

Hvepsevågen tager den lange rejse fra Afrika til Danmark hvert år, og den spilder ikke rejsetiden.

- Den finder sin mage på rejsen. Måden, de flyver to og to sammen i flokken, er ikke tilfældig. Og når de når til Danmark deler parrene sig og fordeler sig i de forskellige skove.

Frank fik afdækket hvepsevågens færden i alle områdets skove og kunne også udbygge sin læremester, skovrider ved Jægerspris skovene, Vagn Holstein, opdagelser. Han var dengang formand for Dansk Ornitologisk Forening. Han og Frank havde et rigtig godt forhold. Frank illustrerede i en meget ung alder Holsteins bog: *Musvågen* fra 1956 under pseudonymet *Ole Madsen*.

- Hvepsevågen lever, som navnet antyder, af hvepselarver og honning. Vagn Holstein fandt ud af, at den udspionerer hvepsene, finder deres bo og graver det op ad jorden med fødderne.

Hvæpsevågerede, der faldt ned under stormen.

Hvæpsevåge på morgenbordet

Og netop hvæpsevågens hang til søde sager fik Frank bekræftet hjemme i privaten, da han tog en unge til sig. Ungen var én af to og den eneste, der overlevede, da deres rede blæste ned. Dens egen mor kunne ikke transportere den til en ny rede og opfostre den.

- Den holdt til på en birkestamme i vores stue. Når der kom gæster, troede de, det var en udstoppet hvæpsevåge. Indtil den rystede sig, og de fik et chok. Når der var honning og marmelade på bordet, kunne den sagtens finde på at flyve ned og smage det. Det syntes mine børn, der var små dengang, var rigtig sjovt, fortæller Frank og bliver mere alvorlig.

Ungens mor fik en anderledes sørgelig historie. Da reden faldt ned, bemærkede Frank det netop, fordi den kom med et langtrukket skrig. Og efterfølgende prøvede den at blive plejemor for en anden hvæpsevågehuns unger.

- Men det blev bare bekræftet, at rovfuglehunner er meget territorielle. Den anden hun jagede hende væk, hver gang hun nærmede sig ungerne. Når det var hannen, der passede reden, kunne "plejemoren" godt få lov til at komme tæt på, forklarer Frank, der igennem sit livslange virke ikke sjældent har lagt sig mellem to rasende rivalinder.

Frank Wenzel sætter netop en stor ære i at leve i respekt med dyrene. Være tæt på og ikke blot registrere og studere på afstand.

Hveosevågehunnen, der jagede sin hjemløse rivalinde bort, som havde mistet sine egne unger.

Mødte kongen

Franks entusiasme fik ham også ud i en sjov situation med ingen andre end kong Frederik IX.

- Jeg fandt senere en rede ved Nødebo, der var bygget så smukt i noget nyudsprunget egebevoksning. Den var på en sidegren 28-30 meter oppe i et træ.

Frank kravlede op i træet og lagde sig fladt ned på en egegren for at genere hvepsevågen mindst muligt. Mens han lå der, hørte han jagtfanfarer og stemmer nede fra jorden. Frank ventede på, at lydene skulle bevæge sig væk, men på et tidspunkt kunne han ikke vente mere, fordi hvepsevågen skulle have fred til at komme tilbage til sine æg.

- Derfor kurede jeg ned ad stammen. Og med tøjet smurt ind i mos og skidt fra træet stod jeg pludselig ansigt til ansigt med en usædvanlig, men meget venlig mand: Kongen af Danmark. Han spurgte, hvad jeg lavede der.

Frank vidste ikke umiddelbart, at han var kommet i det allerfineste selskab – han genkendte ikke kongen, som han stod der i jagttøj og så almindelig ud. Men han svarede selvfølgelig på mandens spørgsmål.

- Jeg er ikke sikker på, han troede mig, fortæller Frank.

Bagefter kom statsskovrider, Otto Kampmann, løbende og fortalte ham, hvem han havde talt med og påpegede, han ikke måtte være der, når der var jagt i skoven.

- Skovrideren kendte mig og vidste godt, jeg bare var der for at fotografere. Men han var alligevel blevet overrasket over, jeg pludselig stod der, siger Frank.

Polfoto

Kong Frederik IX.

Duehøgen

Intet byttedyr kan vide sig sikker, når den kompromisløse og brutale duehøg er i nærheden. Frank har altid været utrolig fascineret af dens dræberinstinkt og fantastiske fysik.

Ung duehøg med gule øjne. Med alderen bliver de røde.

Duehøgen er næst efter kongeørnen den mest temperamentsfulde rovfugl, vi har. Dens kompromisløshed står i kontrast til andre rovfugle, vi kender fra de danske skove – for eksempel de noget blidere våger og falke. Nej, duehøgen er af en mere barsk skabning, hvilket dens fremtoning er et imponerende vidnesbyrd om.

Duehog med dræbt fasan i klørne.

Farligste jæger i skoven

51

Duehøgen er mere kompakt end andre rovfugle. Dens vinger er korte, hale og ben er lange og fødderne er forsynet med sylespidse kløer. Dramatikken i dens fysik understreges af lysende, blodrøde øjne.

- Duehøgen er skabt til at jage og dræbe – hvor som helst. Den kan sno sig gennem skoven og er lynhurtig. Jeg har lige siden min elevtid hos skovridder Holstein været helt bjergtaget af denne skovens største og farligste dræber.

Duehøgen lever vildt i de danske skove og beskrives af Frank som en slags skovens fribytter og storvildtsjæger.

- Den er uhyggelig hårdfør og barsk. Den kan tage bytte på størrelse med store harer og rævehvalpe.

For når en rasende duehøg har sat sig for, at den vil have et byttedyr, så er den ustoppelig.

- Vi havde en duehøg ved Arresø, som vi kaldte "Lille Pirat", fordi den var eminent til at fange vildænder. Engang kom den flyvende over søen i 100 meters højde. Pludselig dykkede den i rasende fart og greb en stor vildand, der vejede meget mere end den selv. Jeg kunne se, anden kæmpede, mens duehøgen baskede vildt med vingerne og blev sågar trukket med ned under vandet. Men med ét blev der stille, og "Lille Pirat" kom padlende ind til bredden med vildanden i klørne.

Voksen duehøg med røde øjne.

Franks duehøge

Duehøgen anses som den allersværeste rovfugl at træne og få til at yngle hos mennesker. Men ganske epokegørende lykkedes det for Frank – allerede da Ørnereservatet var helt nyt. Han har eksempelvis et duehøgepar på over 30 år, der først holdt op med at yngle forrige år.

- De er lidt gigtsvage nu, men vi holder utrolig meget af vores duehøge. Jeg har altid været meget betaget af denne rovfugleart, fortæller Frank.

En anden duehøg tog han til sig, da den fløj ind i et af Ørnereservatets vinduer – sikkert under en intens og ivrig duejagt.

- Jeg sad og småblundede, da der pludselig lød et ordentligt brag. Jeg løb ud og så, at der lå en bevidstløs duehøg ved vinduet. Den virkede helt død, og jeg tog den med ind, hvor jeg aede dens bryst.

Efter 10 minutter vågnede den op igen og virkede helt fit for fight. Frank besluttede dog, at den skulle blive på Ørnereservatet, indtil han var sikker på, den ikke havde fået varige men.

- Duehøgen demonstrerede sin enorme styrke og overlevelsessevne ved at være akkurat lige så god til at jage som før. Og da det ulykkelige skete, at naboens hønsegård blev tømt, fald mistanken naturligt på min duehøg. Det var en vild duehøg, der havde gjort det. Og man kan nu engang ikke forlange, at en vild rovfugl kan kende forskel på vilde byttedyr og husdyr, som vi mennesker er glade for. Det er vores ansvar at beskytte vores husdyr over for naturens vilde dyr. Rovfuglene er uden skyld – sådan er deres natur bare.

Men på trods af, det var en vild duehøg, erstattede han hønsene, fordi han ikke brød sig om, at der skulle være nogen mistanke – og for at bevare det gode forhold til naboerne.

- Det havde de vist ikke forventet, så de blev glade og sørgede for at holde den nye hønseflok i sikkerhed.

Frank tog sine egne forholdsregler, da han en dag kom hjem til et tomt dueslag. Han fangede duehøgen og satte den ud i et stort naturområde i Vestjylland. En duehøg, der er begyndt at tage tamme dyr, holder ikke op igen. Og mistanken var nok.

- Jeg var ked af, den ikke kunne bo på Ørnereservatet, men den kom til at bo i rigtig fine omgivelser med gode jagtmuligheder, forklarer Frank.

For selvom duehøgens jagtiver kan give mennesker ekstra arbejde med at passe på vores tamme dyr, så har Frank altid næret den dybeste beundring – og har brugt en del snilde, når han skulle indfange dens skønhed på film.

Billede taget med Franks selvudløser i 1954.

Duehøg i snelandskab

Frank har gennem alle årene dokumenteret duehøgenes liv og har nogle unikke billeder af parringer, jagt og rugning. Et af favoritbillederne tog han i 1954, da han var fotografelev på Berlingske Tidende. Han gik som altid i skoven, hvor han så en rugende duehøgehun i en gigantisk rede oppe i et træ. Reden var to meter i tværmål og meget tung: Duehøgene bygger nemlig på den samme rede i mange år. Skovbunden var samtidig dækket af anemoner, og det var selvsagt et ganske uimodståeligt motiv for den rovfugleinteresserede Frank. Fotoudstyret var primitivt og gav slet ikke de samme muligheder som i dag. Men det kompenserede den 15-årige fotografelevs iver og fantasi for.

- Jeg placerede mit kamera på en gren et par meter over reden. Jeg fastgjorde en line til udløseren, gravede et skjul i skovbunden, som jeg smed blade og grene over. Heldigvis er duehøge ikke så sky og fintfølede som kongeørne, så snart kom hunnen tilbage til reden. Jeg var vildt spændt, og da det rigtige øjeblik kom, hev jeg i linen.

Resultatet blev et smukt s/h billede af hunnen i reden, set ovenfra. Duehøge fælder meget under rugningen, så reden var dækket af hvide dun, skovbunden af hvide anemoner og selve duehøgens bryst var hvidt som en sibirisk tigers.

- Det så ud som om, der havde været snestorm. Jeg er rigtig glad for det fotografi, fortæller Frank.

Arktisk vandrefalk blev endelig fredet

Frank fik sat den grønlandske vandrefalk øverst på den politiske dagsorden, da han under en rejse opdagede, at der var et hul i fredningsbestemmelserne.

Og så fik han ti spændende år med den arktiske mesterjæger.

Frank var egentlig i Grønland for at lave to film for Statens Filmcentral, men da han opdagede, at den grønlandske vandrefalk var stærkt truet af udryddelse, greb han øjeblikkeligt ind.

- Grønlænderne lever i pagt med naturen – og vil ikke noget ondt. Men dengang brød de sig ikke om vandrefalke, som de skød i massevis, fordi de ødelagde rypejagten. Vandrefalkene har nemlig unger i reden, når rypejagten går ind. Derfor larmer de og alarmerer hinanden, når de ser en jæger, hvilket skræmmer grønlændernes livsnødvendige bytte væk.

Frank fandt hele sagen ulykkelig, da han også så det fra grønlændernes side. Desuden kendte han sin rolle som gæst i Grønland. Han måtte respektere kulturen og kunne ikke uden videre diktere, at de ikke måtte skyde vandrefalke. Desuden var der intet lovmæssigt forkert i at gøre det. Derfor tog han først og fremmest nogle store vandrefalkeunger med sig hjem, hvis forældre var blevet skudt. Hjemme i Danmark igen begyndte han så at arbejde for, at myndighederne blev klar over problemet. Det lykkedes.

Vandrefalks rede på klippeskråning.

På forsiden af Berlingske

Det kom ganske enkelt som et chok for fredningsmyndighederne, at den grønlandske vandrefalk ikke var fredet.

- Først og fremmest blev der et voldsomt postyr, fordi Berlingske Tidende, søndag den 7. august 1966, fejlagtigt skrev på forsiden, at fredede vandrefalke blev skudt. Det var ikke sandt. Der findes to arktiske falkearter i Grønland – og kun den ene, jagtfalken, var fredet. Den danske administration havde fejlet kolossalt og overset, at vandrefalken ikke var fredet, selvom det var i klokkeklar strid med de internationale fredningsbestemmelser på området. Grønlandske og danske jægere havde juridisk set lov til at skyde løs, forklarer Frank.

Fejlen blev - takket være Frank - rettet hurtigt op i Grønlandsministeriet. Vandrefalken blev totalfredet. Og på Ørnereservatet har man også helt konkret bidraget til bestanden.

Vandrefalkehunnen med det grønlandske landskab bag sig.

Vandrefalken yngler i Danmark

Falkeungerne, som Frank tog med sig hjem fra Grønland, faldt godt til hos familien Wenzel. Så godt, at de begyndte at yngle på dansk grund, hvilket hidtil havde været helt uhørt. Den danske natur er jo meget forskellig fra vandrefalkens oprindelige arktiske miljø. Frank kunne heldigvis dokumentere sit gennembrud gennem film og fotografier og bane vejen for, at Danmark kom op i den øverste verdensliga for forskning i og yngleresultater for rovfugle. En liga, der førhen var forbeholdt større lande som USA, Canada og Tyskland. Franks imponerende resultater tiltrak falkonerer og forskere fra bl.a. Tyskland. Og der lå faktisk ikke andet end generel indsigt i og kærlighed til rovfugle bag succesen.

- Jeg havde ikke haft specielle forudsætninger for at træne grønlandske vandrefalke eller give dem de gode ynglebetingelser. Jeg vidste ikke, det var unormalt at lade dem flyve frit og overnatte i udendørs falkehuse, men de tilrejsende falkonerer og forskere fandt det meget nyt og spændende, fortæller han.

Fascinationen af, at det lykkedes at få den grønlandske vandrefalk til at yngle på dansk grund blev ikke mindre af, at den har en usædvanlig lang trækrute: Man har registreret arktiske vandrefalke, der er fløjet fra det nordligste Grønland til det sydlige Mexico. Det er en rute på ca. 20.000 kilometer – og vandrefalken finder tilbage til nøjagtig den samme sten igen.

Men det var ikke blot tyske falkonerer, der fulgte vandrefalkene opmærksomt.

Vandrefalkens kloer, som har grebet fat i byttet.

Vandrefalk med bytte.

De to vandrefalke, der kom tilbage til en tryggere tilværelse i Grønland.

Duehøg med mord i øjnene

En duehøg havde set sig ond på vandrefalken. Hver gang den gik på vingerne, fulgte duehøgen med og nåede ofte at hive dun ud af vandrefalken, inden den spurtede op i rummet. En enkelt gang var duehøgen så rasende, at den fulgte efter. Og på trods af, at duehøgen slet ikke kan matche vandrefalkens flyvetekniske evner i den fri himmel, kunne Frank se gennem sin kikkert, at vandrefalken steg højere og højere til vejrs med den store, arrige høg efter sig. Det var et meget usædvanligt skue. Normalt gemmer duehøgen sig helst i skoven og duellerer ikke i højderne. Men dens iver for at forsvare sit territorium var ekstrem.

- Duehøgen er en stor og stærk sprinter, der er vandrefalken overlegen på korte distancer. Men vandrefalken er udholdende som en fuldblodshest: Når først den har været et stykke tid på vingerne, og blodet koger, så er den ustoppelig.

Og helt oppe i det store rum vendte styrkeforholdet også. Pludselig var duehøgen den lille. Vandrefalken vandt på sine exceptionelle jagt- og flyvefærdigheder i luften og dens udholdenhed og jog duehøgen ned i skoven igen med overlegen styrke.

- Det var en god oplevelse for mig, fordi det bekræftede mig i, at vandrefalkens færdigheder var lige så skarpe, som hvis den havde levet i den store, vilde natur, forklarer Frank.

Franks politik om at bevare den grønlandske vandrefalks naturlige adfærd blev smukt udfoldet en forårsdag.

Tid til at sige farvel

Det var den 25. maj på en krystalklar morgen. Frank husker dagen tydeligt, fordi det er hans mors fødselsdag.

- Det var underligt. Jeg fornemmede med det samme, at det var sidste gang, jeg så vandrefalken. Måden den steg til vejrs og forsvandt på himlen sagde mig, at den drog hjem til Grønland for steds.

Hermed var ti lærerige år sammen med den grønlandske vandrefalk slut. Og Frank Wenzel kan glæde sig over, at den nu vender tilbage til et Grønland, hvor den er fredet og kan leve i tryghed.

Tibetansk drage på Ørnereservatet

Det var som et drømmesyn, da en lammegrib pludselig brød himmelrummet over Ørnereservatet med sin dragelignende skikkelse. Frank turde næsten ikke tro sine egne øjne.

- Det var en helt utrolig oplevelse. Jeg har altid været meget fascineret af lammegribben og hele den tibetanske kultur, den er en del af. Jeg havde ikke forestillet mig i min vildeste fantasi, at jeg skulle se den her på Ørnereservatet.

Lammegribben lever normalt i meget bjergrige områder – specielt i Himalaya-bjergene. Den er en ganske usædvanlig gæst i Skandinavien - faktisk går der hundrede år mellem hvert besøg. Tilfældigvis var der svenske ornitologer på Ørnereservatet til at bevidne den sjældne og aldeles hårrejsende begivenhed. Til at starte med var alle i chok. Herefter fik ornitologerne travlt med at sprede det usædvanlige budskab til deres fagfæller.

- Og jeg skal love for, de fik travlt med at sms'e og telefonere hjem til Sverige, fortæller Frank.

Kongeørn blev lille

Selv for menigmand var det et mægtigt skue og en oplevelse for livet, da lammegribben kom flyvende ved siden af en kongeørn, som lige pludselig virkede lille i forhold til lammegribben med et vingefang på op til tre en halv meter. Og størrelsen er ikke det eneste, der har givet den det frygtindgydende tilnavn *Den flyvende drage fra Himalaya*.

- Den har en helt speciel udstråling. Den har en rød ring omkring iris, så det ser ud som om, der kommer ild ud ad øjnene. Så har den et bukkeskæg, et kæmpe vingefang, strittende fjer og sådan et langt uhyggeligt næb, beskriver Frank.

Et tegn

Lammegribben fløj rundt med de andre rovfugle på Ørnereservatet nogle timer, hvorpå den fortsatte sin rejse til Grenen i Skagen. Næste dag vendte den overraskende tilbage, før den stak sydpå. Rent fagligt begrunder Frank visitterne på netop Ørnereservatet med, at lammegribben blev tiltrukket af og fandt tryghed ved de mange andre rovfugle. Men besøget har gjort et uudsletteligt indtryk på ham. Frank så det som et tegn.

- Jeg tænkte, at nu skulle jeg have en lammegrib på Ørnereservatet. Allerede da jeg var fotografelev beundrede jeg Inger Illums smukke fotografier af lammegribbe i klippereder, taget fra udhæng på Himalayas bjergskråninger.

Drage over Nordjylland

Heldigvis har Frank nogle kontakter, han kunne trække på, der havde adgang til de få lammegribbe, der yngler i Europa. Så for to år siden fik Ørnereservatet sin lammegrib kaldet *Barbatus* – og han er faldet godt til, selvom livet i Danmark byder på udfordringer for en tibetansk drage.

- Han er bygget til et liv i bjergene og har en flyvestil, der baserer sig på bjergenes opvinde. Det kan være svært for ham at dreje, men han lærer langsomt med min hjælp at begå sig i det mere flade landskab. Og så er han efterhånden så tryk ved mig, at han gnider sit bukkeskæg op ad handsken, fortæller Frank.

Hvilket er ret heldigt. Nu behøver vi ikke vente hundrede år på at komme helt tæt på den frygtindgydende og fascinerende rovfugl: Dragen er landet på Ørnereservatet.

Lammegribbens udseende er dramatisk.

Kongeørn udløste rigsalarm

Da Frank fik en russisk kongeørneunge, var han dybt betaget af dens skønhed og styrke.
Men kærligheden fik svære betingelser.

Ungen, som Frank med det samme opkaldte *Katarina den Store*, kom fra en falkoner i Sydtyskland og var meget vild. Udfordringen med at træne ungen blev bestemt ikke mindre af, at den kom til et nyt sted med nye mennesker.

- Det var en vidunderlig russisk kongeørn, men den var overhovedet ikke præget af mennesker, så den var meget sky og reserveret til at starte med, fortæller Frank.

Rovfugle er ekstremt fintfølede og årvågne, og Katarina reagerede på selv de mindste ændringer for eksempel i Franks påklædning. Derfor var det en stor glæde for Frank, at han med endeløs tålmodighed og masser af tid endelig fik opbygget et tillidsforhold til den vilde kongeørn.

- Men så lavede jeg mit livs dumhed, beretter Frank.

Elev var for ivrig

Frank havde på det tidspunkt en falkonerelev, som han valgte at tage med ud at træne Katarina, men det var kongeørnen slet ikke parat til.

- Det var letsindigt af mig. Katarina var ikke tryk nok til, jeg kunne tage andre mennesker med ud i terrænet til hende. Jeg skulle være gået alene, siger Frank med slet skjult ærgrelse.

Frank fangede hurtigt, at Katarina var skræmt af elevens tilstedeværelse og forsøgte at kalde ham tilbage.

- Vi havde en aftale om, han skulle holde sig i baggrunden, men han blev ivrig og var meget lettere til bens end jeg, så han var hele tiden foran mig – på udkig efter kongeørnen. Eleven mente intet ondt med det, men han trængte Katarina op i en krog, og snart sagde hun endegyldigt farvel til Danmark, siger Frank.

Den store kongeørn blev hurtigt bare en lille prik ude over havet på vej til Sverige, og Frank alarmerede politiet i Göteborg i en fart.

Sverige på den anden ende

Heldigvis var der hele tiden god kontakt til en lille radiosender, der sad på kongeørnens ben. Så da Frank og eleven i al hast ankom til Göteborg, vidste de, at Katarina befandt sig ved skærgården. Svensk politi var mindst lige så ivrige for at finde kongeørnen igen, som Frank var. Alle betjentene i Göteborg kendte historien om dansk-russiske Katarina og gik til opgaven med den ypperste flid. De eskorterede blandt andet den danske rovfugleekspedition af sted med fuld udrykning til skærgården. Og så lavede de en rigsalarm, der inkluderer samtlige svenske politistationer, for at eftersøge Katarina.

- En betjent fortalte, at der ikke var blevet slået rigsalarm siden mordet på Oluf Palme! Jeg har dem mistænkt for, at de greb hele historien så dramatisk an, fordi de dermed fik et afbræk fra de mange rutinesager. Men jeg værdsætter virkelig, at de var så hjælpsomme og tog det alvorligt, påpeger Frank.

Katarina blev ny-svensker

Mange øjenvidner havde set den store rovfugl, men på trods af anstrengelserne fandt Frank aldrig kongeørnen igen. Han er naturligvis ked af, at Katarina den Store ikke længere er på Ørnereservatet, men han bebrejder ikke eleven noget.

- Jeg kan ikke laste et ungt menneske for at være ivrig. Jeg bebrejder kun mig selv, at jeg fejlvurderede, hvor meget kongeørnen ville være med til. Det var en tanketorsk, som jeg heldigvis kun laver én gang i mit liv.

Og Frank er heller ikke bekymret for Katarinas overlevelse.

- Nej, hun var netop stadig meget vild og ikke præget af mennesker. Hendes jagt- og flyveteknikker var helt i top, så hun er indgået helt naturlig i en vild bestand i den svenske natur og har fundet sig en mage. Jeg er sikker på, hun klarer sig godt, og det er det allervigtigste, siger han. Desuden er det stadig muligt at beundre en russisk kongeørn på Ørnereservatet. Frank var nemlig så heldig, at han fik Katarinas søster, Rhina. Og træningen af hende foregår helt uden raske lærlinge.

- Ja, jeg blev atter mindet om, at træningen af rovfugle sker hundrede procent på deres præmisser, fortæller Frank.

Kongeørnen har bredt sine pragtfulde vinger ud.

Kamp til døden

Når ørne kæmper om territorium, så gøres der kort proces. Der er absolut ikke plads til fejltrin, svaghed eller til Frank. Men han lægger sig imellem alligevel.

Havørne i kamp

Da de to havørne, Senja og Dønna, kom op at slås, var det ekstra hjerteskræende for Frank.

- De er begge to store unger, og de plejede at flyve over klitterne og hygge sig sammen, men da de blev ældre, begyndte de to hunner at kæmpe om territorium og kunne ikke tåle synet af hinanden. Jeg vidste, vi skulle passe på!

Derfor var de i hver sin flyvevoliere, men desværre stod porten lidt på klem, og den dødsensfarlige kamp var en realitet.

- Heldigvis kom de op at slås på et begrænset areal. Det værste er, når de kommer op at slås ude i den vilde natur. Så flyver de uden for min rækkevidde, og jeg kan ikke stoppe dem, fortæller Frank.

Hunner værst

Uden nogen sammenligning i øvrigt, så er hunnerne de mest aggressive i ørnenes rige. Det er mægtige temperamenter, Frank er oppe imod, når han lægger sig imellem to rivalinder.

- Ørnene kæmper meget intenst, indtil den ene er død eller bøjer sig for, at den anden er stærkest. Når jeg lægger mig imellem, så ved de, at jeg er en uinteressant part i konflikten og undgår at gribe ud efter mig. Men de gør alt for at komme forbi mig og sætte klørerne i den anden ørn.

Frank betegner sig selv som ”ikke just en årsunge”, hvorfor det er både fysisk og psykisk anstrengende for ham at mægle mellem to rasende ørne med et vingefang på tre meter. Eller ganske enkelt forhindre den svage parts død.

- Jeg holder utrolig meget af mine ørne og er lettet over, at jeg fik stoppet kampen i tide.

Falkoneren på vej for at adskille de rasende hunner.

Som rasende kamphunde

Langt mere tragisk endte det for nogle år siden, da to voksne hunørne kæmpede om den højeste placering i rangordenen.

- Det var to pragtfulde kongeørne, som kom i kamp, da de begge blev ynglemodne. De kan blive rasende som kamphunde og har samme evne til at låse grebet i modparten, når adrenalinen pumper. Og således fik den ene sat en klo i låret på den anden, før jeg fik stoppet dem.

Først håbede Frank på, at det blot var en overfladisk skramme, da der ikke kom blod ud. Men han havde en grim fornemmelse.

- Kloen var gået langt ind, men kongeørnens kraftige dun virkede som en prop inde i såret.

Nogle dage efter hang den med hovedet. Der var gået blodforgiftning i såret, og en blodtransfusion var for kompliceret. Kongeørnen døde.

- Det var meget, meget tragisk, og heldigvis ender det sjældent så alvorligt, siger Frank.

Naturens orden

Der finder hele tiden kampe sted i de stolte ørnes verden, men oftest finder den svage part sin plads i rangordenen uden blodsudgydelser. Faktisk kan ørnekampe være både flotte og fascinerende.

- De fanger hinandens kløer på samme tid i luften, så de på den måde afvæbner hinanden, og så hvirvler de rundt som mennesker i et tandemspring. Til sidst farer de mod jorden, hvor de så slipper hinanden nøjagtig tids nok til, de ikke begge to rammer jorden og dør.

Ørne er ikke flokdyr, men kan have et fint samarbejde, når der ikke hersker tvivl om, hvem der er stærkest.

- Det værste er, når to hårde sten mødes, påpeger Frank.

Luftens bjørne på Youtube

400.000 hits på de autentiske naturfilm om Stellers havørne fra Ørnereservatet gør dem til nogle af de mest sete. Men dyrenes fremtoning og fysik er også dramatisk.

Stellers havørne lever normalt på den russiske halvø, Kamtjatka, som ligger i nærheden af Sibirien, men Ørnereservatet har fået to par. Det ene har til stor begejstring bygget rede, og Frank har forventninger til, de vil yngle, selvom det danske landskab er meget ulig den natur, de normalt boltrer sig i.

- Havørnene har en dansk relation, idet de blev opdaget på en ekspedition af Vitus Bering og hans medarbejder, en tysk læge og naturforsker, der netop lød navnet Steller, uddyber Frank.

Udover størrelsen er Stellers havørne kendetegnet ved et økseformet næb, som i hjemlandet bruges til at knuse skjoldet på den primære fødekilde: De en halv meter brede Kamtjatka-krabber. Stellers havørnes vingestilling og gang minder om fortidsøglernes, og de svæver ikke så meget som de nordiske havørne, men bruger mere deres imponerende styrke.

Stjerne på YouTube

”Kom så, lille skat”, lyder det kærligt fra Frank, mens han tilkaller de kolossale Stellers havørne og fodrer dem med råt kød. De små film om verdens største havørne med det sigende tilnavn *Luftens Bjørne* er filmet, mens kæmperne flyvertrænes omkring Franks terrængående Hummer. I den første film lander én af de kompakte kæmper på bilen for første gang.

- Og så kan du selv se, hvorfor vi ikke kan nøjes med en lille Golf heroppe!

Legesyg bjørn

Da Frank Wenzel startede med at træne rovfuglene, blev han ofte slået omkuld eller trukket hen ad jorden, når giganterne gik i nærkontakt.

- Havørnene ville lege med mig, men efter sådan en tur var jeg ikke mange sure sild værd. De ved jo ikke, at mennesker ikke er så hurtige og stærke som dem og viste ikke meget hensyn. Nu har jeg mulighed for at sidde inde i bilen og være stor på den, fortæller han.

Den store terrængående bil var simpelthen Franks nødvendige ly for de legesyge luftbjørne. Men han var bekymret for, at en sådan unaturlig metalkasse på hjul ville skræmme dem væk. Og i filmen mærker du tydeligt Franks lettelse over, at det overhovedet ikke er tilfældet: Den muskuløse kæmpe lander selvsikkert på køleren og kigger nysgerrigt på menneskene inde i bilen. Stellers havørne er sky over for mennesker. Frank er den eneste, der kan tilkalde dem – så du kan trygt tage på Ørnereservatet uden at være bekymret for, at du pludselig kun har en skrøbelig bilrude mellem dig og en legesyg bjørn.

*Stor klippe med lille, nybygget kongeørnerede. De to store unger sidder tæt og er et levende bevis for, at kongeørneunger bestemt ikke kæmper og slår hinanden ihjel.
Nederst i venstre side: Oprindelig rede, hvor et træ er vokset op og forhindrer ørnernes indflyvning.*

Fem døgn for tyve kongelige sekunder

Frank havde ventet hele sit liv på at fotografere en kongeørnerede i de helt rigtige omgivelser. Så da chancen bød sig, brugte han fem intense rejsedøgn på at få 20 sekunders rå og ucensureret natur i kassen.

Det er ekstremt svært at finde en kongeørnerede i den vilde natur, der egner sig til og samtidig er mulig at fotografere. Ikke desto mindre fik Frank et tip om netop det.

- Jeg fik at vide, at der findes en rede i et stort, smukt fyrretræ i Finmarken helt oppe ved den russiske grænse. Den er placeret med den flotteste panoramabaggrund på en stejl fjeldskråning, og det er muligt at skjule sig med kamera i nærheden, fortæller Frank.

Han pakkede derfor sit udstyr og begav sig ud på en rejse, der bestemt ikke var for sarte sjæle og charterturister: Eksempelvis var der intet mindre end fem flyskift efterfulgt af 200 kilometer i bil ad primitive veje midt om natten. Men Frank fandt frem til den lille, fjernt beliggende fjeldhytte, han havde lejet.

Den sidste vildmark

Frank har dedikeret 2010 til at iagttage kongeørne. Han har blandt andet rejst Norge tyndt for at krydse sine hjemlige observationer fra Ørne-reservatet med observationer fra den vilde natur. Men han anser Finmarken som det ypperste, uberørte rige for disse prægtige rovfugle. Han glædede sig enormt til at suge viden til sig her.

- Det er den sidste vildmark. Her hører kongeørnene virkelig hjemme!

Franks forventninger til rejsen var skyhøje. Heldigvis levede samernes rå skatkammer op til dem.

Ægte, vild natur på film

Reden lå ganske rigtigt helt ideelt i et gyldent fyrretræ, hvor baggrunden var som det smukkeste maleri af rå klipper, elve og endeløse skove. I reden var der en stor unge på 7-8 uger, som forældrene fodrede en gang i døgnet.

- Én ud af 100 reder, der ligger i så smukke omgivelser, er mulig at komme tæt på med tungt fotoudstyr. Jeg havde næsten opgivet at få sådanne billeder, men her kunne jeg køre ganske tæt på lokaliteten via en grusvej, fortæller Frank.

Frank skjulte sig 50-60 meter væk i en klippehule, der var tildækket af birkekviste. Her sad han tålmodigt og ventede, mens han håbede på, at ingen sulten bjørn ville få færten af dansk fotografkød. Og pludselig kom belønningen for de store anstrengelser: Ørneungens far svævede ind over reden med en fjeldhare til ungen. Frank fik de smukkeste billeder af den mægtige kongefar.

- Det var magisk. Jeg fik 25-30 billeder, og på intet tidspunkt kigger kongeørnen ind i linsen. Den anede ikke, den blev iagttaget. Jeg plejer ellers at holde på, man ikke kan skjule sig for rovfugle, men denne gang lykkedes det måske.

Reden kunne ikke være placeret smukkere.

Kongeørnehannen kommer ned til reden med en fjeldhare, som ungen kaster sig over.

Sky og mistænksom konge

Han tilføjer dog, at han ikke kan vide sig hundrede procent sikker på, at ørnemoderen ikke havde spottet ham. Bagefter kunne nogle af hannens lyde godt tolkes som kaldelyde til hunnen. Som om han ville sige, at nu havde han fanget et bytte, og nu var det hendes tur til at tage tønnen med at fodre.

- Jeg har tænkt over, at det var underligt, jeg slet ikke så moren i de fem døgn, og tvivlen nager mig lidt. Hun må enten være død eller have set mig. Det er jo sådan, at kongeørnemoren holder sig tæt på sin rede, mens faren jager. Så hvis jeg var blevet opdaget, så er det mest sandsynligt, at det var af hunørnen.

Frank kender alt til kongeørnens mistænksomme adfærd og ville aldrig prøve at fotografere en rede i den vilde natur, hvis der var helt små unger i den.

- Havde det været små kongeørneunger, der havde brug for moderens opmærksomhed hele tiden, så ville jeg aldrig have forstyrret. Det kan jo blive farligt for ungerne. Kongeørnen er den mest sky og mistænksomme rovfugleart overhovedet, påpeger Frank.

Han finder det forkasteligt, når fotografer ligger på lur for at tage billeder af en rede med små unger.

- De kan virkelig skabe ballade. Forældrene holder sig væk i lang tid, ungerne sulter og går løs på hinanden, eller forældrene forlader reden helt. Det er en forkastelig måde at få billeder på i den vilde natur.

Den store unge kigger efter sine forældre.

Den tre meter store kongørnerede

Rette tid og sted

Rigtig mange omstændigheder faldt heldigt ud for Frank den dag i juli, 2010. Billederne af landingen på reden var et sammenfald af gunstige betingelser, men kan også begrundes med Franks store erfaring med og kendskab til kongeørne. Ungen var så stor, at forældrene kun fodrer den en enkelt gang i døgnet – og det går stærkt, men Frank kan tolke kongeørnens lyde og var klar med fingeren på kameraets aftrækker i rette sekund.

- Ungen er ved at nå en alder, hvor den skal lære at klare sig selv og for eksempel partere et bytte. Kongeørneforældrene holder til i nærheden og vogter over ungen, men kommer kun i reden for kortvarigt at aflevere føde. Ungen er naturligvis meget sulten og kaster sig temperamentsfuldt over maden – og forældrene, som den vil jage bort fra sit bytte igen.

Frank kunne påbegynde den lange rejse hjem med et stort smil på læben: I sjælen og på kameraet var der fuldstændig autentiske billeder af en vild kongeørnehan, der lander ved sin unge med det smukkeste panorama i baggrunden.

- Det var en af de største oplevelser i mit liv. Og det er stort, når det kommer fra en mand, der har iagttaget og oplevet naturen på godt og ondt i 50 år.

En ørn til at regne den ud

Når vi vurderer et dyrs intelligens, så sker det på baggrund af menneskelige kriterier.

Det er ikke fair i forhold til rovfuglene. Møder man dem på deres egne præmisser, rækker deres evner længere, end vi turde drømme om.

- *Det* er langt sværere at bedømme rovfugles intelligens end for eksempel menneskeabers, fordi de ligner os meget mindre. Det er svært at komme tæt på og kræver langt mere tålmodighed og viden, fordi rovfuglenes signaler adskiller sig meget mere fra vores. Men jeg er sikker på, at de er mindst lige så kloge som delfiner eller hunde!

Desuden påpeger Frank, at menneskers formåen dårligt tåler sammenligning med fugle på så mange andre områder.

- De har for eksempel hundrede gange vores evne til at registrere og navigere i naturen. Den mindste terne kan flyve fra Syd- til Nordpolen og returnere til nøjagtig den samme lille sten. Blev vi mennesker vejret på sådan en vægt, ville vi blive fundet meget lette.

Husker som elefanter

Efter 50 års iagttagelser af rovfuglene har han haft en række oplevelser, der beviser, at eksempelvis ørnene har en højtudviklet hukommelse og evne til at registrere potentielle trusler.

- Engang, vi var ude at filme, tabte vi en sender i et træ, hvor en bestemt ørn plejede at sidde. Senderen var blot 10 millimeter i omkreds, men selv længe efter vi fik den taget ned, nægtede ørnen at komme i nærheden af træet, husker Frank.

Frank nævner desuden engang, hvor en jæger havde skudt et rådyr, som skulle serveres for ørnene. Frank gav ham lov til at gemme sig og fotografere festmåltidet.

- Jeg påpegede selvfølgelig, at det var nødvendigt at gemme sig virkelig godt – gøre sig helt usynlig. Men selvom han var fuldstændig skjult i et buskads, og ørnen gerne ville have livretter, så kom den ikke i nærheden af rådyret, mens jægeren var der.

Hentede handsken

Et af de helt store øjeblikke i Franks liv med rovfuglene var, da han skulle lave nogle filmoptagelser af havørnen Gorm. Normalt har Frank altid sin handske med, når han er ude i terrænet med ørnene, så de kan dykke ned og hilse på ham. Den dag havde Frank ladet den blive hjemme, så han havde hænderne fri til kameraet. Gorm, der normalt møder punktligt op til træning, var imidlertid ikke i nærheden.

- Jeg syntes, det var lidt underligt, men tillagde det ikke en masse, før jeg så Gorm målrettet komme flyvende med min handske i kløerne. Han slap den foran mig som om, han ville sige: "Værsgo. Du glemte vist denne her!", husker Frank.

Gorm havde altså registreret den manglende handske, fløjet en kilometer hjem til huset, kommet gennem en port og taget handsken bag en dør.

- Det er helt utroligt! Det er jo ikke som med hunde, hvor man træner dem op til at kunne hente ting. Gorm regnede selv det hele ud: Han er ikke trænet op i det, hvilket gør det virkelig interessant, siger Frank.

Margrethe lander på klitterne.

Hårrejsende viden

Frank har talrige eksempler på, at rovfugle er kloge dyr. Han påpeger desuden, at de har et veludviklet spektrum af signaler, de viser sindsstemninger med. Og selv bliver han bedre og bedre til at tolke dem.

- Da de er mere sky end andre dyr og sværere at få nærkontakt med, har det også taget mig mange, mange år at lære deres kropssprog at kende. Men jeg er så heldig, at de nu er trygge i mit selskab, og jeg har gjort nogle spændende observationer. For eksempel rejser ørnene fjerene på issen, når de er overraskede – akkurat som mennesker og hunde. Og hvis rovfugle er utilpasse eller usikre i en situation, så kan de hitte på at gabe helt overdrevent.

Når nye ørne klækkes

Det er en ekstrem smuk, men også hård verden, Frank lukkes ind i, når der kommer en lille ny ørn til verden. Og han har gjort sig nogle nye, spændende observationer.

Frank har erfaring for, at Ørnereservatets ørnepar lægger æg i reden på stort set samme tidspunkt hvert år.

- Det starter omkring den 20. – 21. marts og fortsætter i tre uger. Herefter ruger havørnen i 38 døgn og kongeørnen i 44. Det kan naturligvis rykke en smule, når vi har hårde og lange vintre, forklarer Frank.

Et stort øjeblik

En ørn kan næsten blive lige så gammel som et menneske, og det er altid en fantastisk begivenhed, når den 100 gram lette dunklump får sig kæmpet ud ad ægget og sidder ved foden af sin mor. Og det er en slid-som start på tilværelsen for ungen: Det tager fire dage at kæmpe sig ud ad ægget, men moren følger dens mindste pip.

- Jeg har observeret, at lydene fra ægget intensiveres, og morens opmærksomhed på ægget bliver meget større de sidste dage op til klækningen. Hun kigger intenst på ægget og lægger sågar hovedet ned til det for at lytte. Ungen forbereder på den måde sine forældre på, at de skal finde føde til den. Engang oplevede jeg en ørnemor, der forsøgte at fodre sin unge gennem et lille hul i æggeskallen. Hun blev simpelthen utålmodig, fortæller Frank.

Lilleput og kæmpen

Specielt unge, uerfarne ørnemødre kan have problemer med at pleje den lille ny, der er uhyggelig skrøbelig. Der er risiko for, at de kommer til at træde på den med deres lange, skarpe kløer – én uforsigtig bevægelse er ganske enkelt nok til at tage livet af den lille.

Med erfaringen udvikler ørnehunnerne heldigvis en meget forsigtig adfærd omkring ungen. Den lægger sig et godt stykke fra den lille dunede sag og skubber sig hen til den.

- Desuden foretrækker ørnemoren, at den lille ligger på dens fod, så hun hele tiden har overblikket over, hvor den er. Det ser ret kært og betagende ud, når der ligger 100 gram dun på sådan en kæmpeklo, fortæller Frank.

For at hjælpe ørnene til at bevæge sig forsigtigt omkring ungerne, prøver Frank at stabilisere deres reder yderligere. Det er vigtigt med et fast underlag i forhold til ikke at lave de farlige, uforsigtige bevægelser omkring ungen.

Rede med to næsten voksne havørneunger, der over sig på at bruge vingerne.

God kemi

En anden fascinerende opdagelse ved ørnens yngelpleje er, at den udskiller et særligt sekret fra næbbet på det kød, som den giver den lille.

- Det er ligesom menneskebørn og modermælk. Ørnemorens sekret giver ungen en uundværlig modstandsdygtighed over for sygdomme og hjælper dens fordøjelse, forklarer Frank.

Fuldkommen tillid på film

Normalt er mennesker aldeles uvelkomne på ørnens barselgang. Men Frank må som den eneste komme helt tæt på. Den unikke besøgstilladelse bliver helt central i en international filmproduktion.

Det er et stort svensk filmselskab og et internationalt anerkendt naturmagasin, der efter lang tids ihærdig søgen rettede blikket mod Ørnereservatet. De havde desperat brug for levende billeder af en ørneudklækning til en stor produktion om dyr og mennesker ved Østersøen. Det har aldrig før været muligt at følge en udklækning, da det bestemt ikke er hvilken som helst naturfotograf, der inviteres på jordemoderkaffe i ørnereden. Heldigvis besidder Frank både det fornødne tillidsforhold til de ynglende ørne og har en baggrund som fotograf. En helt unik og banebrydende filmoptagelse er i kassen. Vi kan for første gang bevidne ankomsten af en ny havørn. Og der skulle være garanti for gåsehud.

Tillid og benhård realisme

Frank har bevæget sig blandt konge- og havørne i en menneskealder, så han kender deres signaler ned til mindste detalje. Og han ved, hvilke ørne der bedst affinder sig med hans tilstedeværelse.

- Vi havde tre havørnepar med æg i rederne på det tidspunkt, hvor filmselskabet henvendte sig. Jeg har jo et specielt forhold til den ene hun, Margrethe, der nærmest anser mig for en hjælpemage. Hun er helt i ro og harmoni, når jeg er der, fortæller han.

Faktisk blev filmoptagelsen af Margrethes udklækning på Ørnereservatet mere realistisk, end den ville have været i den fri natur.

- Optagelser, hvor naturfotografer bryder ind i Ørnens verden for en kort bemærkning, kan være præget af, at ørnen er meget opmærksom på den ubudne gæst, og derfor bliver anspændt. Mine ørne har tillid til mig og opfører sig helt naturligt omkring mig. De har fuldstændig accepteret min tilstedeværelse. Det er decideret livsfarligt for ungen, hvis dens mor føler sig utryk og beluret. Det forplanter sig nemlig ned igennem hendes krop til fødderne. Hun kan i sidste instans komme til at træde ungen ihjel med de otte centimeter lange kløer, fordi hendes opmærksomhed er et andet sted.

Når forskere undrer sig over, at moderen ofte kommer til at dræbe ungen med sin tilsyneladende klodsethed, så forklarer Frank det altså med, at det netop går galt så ofte, fordi forskerens tilstedeværelse presser ørnen mentalt. For på trods af Franks intense forhold til de store, stolte havørne, så er en udklækning en meget sårbar situation for ørnene. Ikke alle ørne på Ørnereservatet vil acceptere hans – eller noget menneskes – tilstedeværelse, mens den står på. Specielt hunnerne er aggressive og vil forsvare deres territorium – og det er ganske uagtet prisen.

- Jeg kender mine ørne og deres signaler. Jeg ved, hvornår jeg er velkommen, og hvornår jeg i yderste konsekvens kan risikere at blive angrebet, pointerer han.

Til taffel i ørnereden

Men når Frank til gengæld er accepteret af en ørnehun, så er tilliden total. Ét af de helt store højdepunkter i livet blandt rovfuglene var, da han sad i en kongeørnerede og blev budt på råt kød – direkte fra ørnehunnens syleskarpe næb.

- Jeg vidste, dette var helt, helt enestående. Pludselig kiggede hun meget målrettet på mig, hvorefter hun bød mig mad. Jeg skyndte mig at tage kødet og gemme det bag ryggen. Herefter tilbød hun mig endnu et stykke, så det var altså en ganske overlagt handling. Jeg oplevede det som totalt overjordisk at blive accepteret som en del af kullet, forklarer han.

Ambitiøst og fremtidssikret projekt

Det svenske filmselskab frigiver først optagelsen af ørneudklækningen om 8-10 år, da den skal indgå i en samlet produktion. Derfor var der også meget høje krav til teknikken, som skal være på højde med, hvad man teknisk set kan langt ude i fremtiden. Heldigvis købte filmselskabet ikke alle rettighederne til scenen, hvorfor du allerede nu kan komme med ind i havørnens allerhelligste gemakker: Frank lavede sin egen optagelse af ørneudklækningen, som du kan se på Ørnereservatet. Senere håber Frank, at andre tvproduktionsselskaber fatter interesse for den sjældne naturoptagelse.

- Jeg kan ikke tro, det kun er svenskerne, der har øje for det helt usædvanlige, siger han.

Første havørnrede i naturen, hvor Frank fik adgang.

Indianernes ørnereservat

**Naturfolk har et ganske særligt forhold til Ørnereservatet.
De store rovfugle repræsenterer nemlig styrke og glæde i deres tro.**

Ørnereservatet har oplevet besøg af indianerstammer, som slår deres telte op og luller Frank og familien i søvn med trommespil i det fjerne. Det er et fantastisk skue, når de – nærmest uanset årstid – spiller og synger i skæret fra månen. Frank er blandt andet fascineret af deres hårdførhed.

- Det har undret mig, de ikke bliver syge, men det er jo naturfolk, der lever sundt og spiser fra naturen. Specielt hyldebær skulle give et stærkt helbred på grund af deres indhold af C-vitamin, fortæller Frank.

Indianernes pilgrimsfærd

Men indianerne kommer også i et religiøst ærinde. De ønsker at være tæt på ørnene, som de tilskriver stor magi. Frank har dyb respekt for indianerne og deres samhørighed med naturen, men møder den åndelige del med en sund skepsis.

- Jeg er ikke troende på den måde, men anser det som en smuk livsførelse. Det er rørende at se, hvordan de kommer rejsende fra blandt andet Peru for at hente en ørnefjer, som de pakker ind i et rødt silkeklæde og udviser endeløs omsorg. De anser den som en helligdom, siger han.

Frank nævner desuden, at de dun, der sidder tættest på ørnens krop, udgiver en helt speciel varme, der virker magisk.

- Ja, det er altså et faktum. Og så kan man lægge dét i det, man vil, fortæller Frank.

Kongeørnefjer, der skulle have stor healende kraft.

Velsignet ørnefjer

Ørnefjer er et meget vigtigt element ved indianske ceremonier. Frank har således sendt en fjer ned til *Grosvinter*-stammen i Montana, der skulle navngive og bortgifte en pige. Fjeren blev kommenteret som specielt livgivende af høvdingen. Han mente, den udstrålede megen glæde og styrke. Fjeren blev først brugt til et svedehytte-ritual, hvor den kommende brud fik det gamle indianernavn: *Ghost Calf Woman* og herefter blev gift. Fjeren blev brugt til at velsigne pigen og det ægteskab, hun indgik i.

- Vi fik tilsendt et billede af brudeparret, der stod med fjeren på en slette i Montana. Det var rigtig sjovt at se, fortæller Frank.

Healingsritual for konsulens datter

En anden gang, hvor en af Franks ørnefjer blev brugt rituelt, var under mere tragiske omstændigheder, hvor den skulle jage sygdom og ondskab bort.

- Det var en amerikansk konsuls datter, der led af muskelsvind. Høvding Bear Heart lavede et healingsritual med hende på farens opfordring. Bagefter var høvdingen helt opløst. Han havde simpelthen brugt al sin mentale og fysiske styrke, fortæller Frank, der desværre ikke ved, om datteren kom i bedring.

Indianere blandt publikum

Når du besøger Ørnereservatet kan der meget vel være indianere blandt gæsterne.

Du kan se fotografier af Bear Heart på Ørnereservatets udstilling. Ørnefjerne indsamles og gives væk til en kvinde, der laver drømmefangere efter traditionel amerikansk skik.

Drømmefanger med kongørnefjer.

Falkeblik for magt

Intet dyr har haft så stor politisk og historisk betydning for Danmark som jagtfalken. Derfor har Frank udgivet en bog om den smukke og særdeles effektive jæger.

Bogen Kongernes Jagtfalke danner ramme for en udstilling på Ørnereservatet. Og det ligger Frank stærkt på sinde, at få rovfuglens storslåede betydning frem i lyset igen:

- Det er desværre få naturudsendelser, man ser om jagtfalken. Den lever et ubemærket liv i ødemarken på trods af dens spændende historie og uovertrufne fysik. Jeg vil gerne vække interessen igen.

Den svenske Dronning Kristina 1632 - 1654 på falkejagt med sin falkoner.

Jagtfalk

Menneskers enorme fascination af jagtfalken kan spottes helt tilbage til kinesiske beskrivelser allerede i år 689 f. Kr., og der er fundet en stentavle i Syrien fra 900 f. Kr., hvor en person står med en falk på hånden. Desuden beskrives jagtfalken som den eneste fugl i *Kongespejlet* fra 1220, og den tysk-romerske kejser, Frederik den anden, der herskede over det meste af Europa, beundrede jagtfalken i en sådan grad, at han allerede i 1200-tallet udgav det videnskabelige værk *De arte venandi cum avibus: Kunsten at jage med fugle*. Værket ligger den dag i dag gemt under Vatikanet i en atomsikret bunker. Og det er på trods af, at Frederik den anden var ugleset hos paven, fordi han brugte mere tid på falkejagt end på at føre krig og erobre land. Danske konger havde eksklusiv adgang til verdens største og smukkeste jagtfalke dengang. Og jo, det var af uvurderlig værdi.

Diplomatisk triumf

Specielt de grønlandske og islandske jagtfalke, som også kendes under navnet *Gerfalken*, har nogle vigtige relationer til det danske monarki. De er de største og blev betragtet som et statussymbol meget større end nutidens Audi, Gucci og Mercedes – tilsammen. Jagtfalken var den ypperligste gave, man kunne få, og de danske konger forstod at værne om den eftertragtede vares værdi: Kun de fineste adelige fra udlandet fik et eksemplar i gave – en såkaldt *presentfalk*. Faktisk var jagtfalken den eneste ting, som Danmark havde eneret på. Det eneste, som andre landes herskere virkelig ville have. Til gengæld åbnede der sig nogle samarbejdsrelationer og en goodwill, der var helt enestående for vores land, og som vi til stadighed nyder godt af.

Dyre ekspeditioner

De danske kongers bevidsthed om jagtfalkens værdi kom blandt andet til udtryk gennem de – efter datidens forhold – meget risikable og dyrebare rejser, de beordrede for at hente falkene i Grønland og på Island. Skibe blev udstyret efter alle kunstens regler, og kun de dygtigste falkonerer måtte udvælge og pleje jagtfalkene. Det dyrebare gods måtte bestemt ikke lide nogen som helst overlast.

En falk for olie

Så sent som i 1979 oplevede Frank, hvilken diplomatisk trumf en presentfalk kan være. Der var benzinmangel og bilfrie søndage og for at formilde den falkeinteresserede saudiarabiske konge, fik Frank til opgave at overrække ham en af sine jagtfalke. Der var tale om den absolut sidste ørkenkonge, som var meget mere naturmenneske end teknokrat – så han værdsatte gaven enormt. Den var med til at åbne for nogle vigtige relationer, og senere besøgte vores dronning og prins Henrik kongen med gaver fra Grønland. Desuden fik Frank det meget sjældne privilegium, at han blev inviteret med til den saudiarabiske konges eventyrlige falkejagter tre gange. Her var han specialist, falkoner og rådgiver i falkenes sundhed og pleje.

Kong Khaled og Frank i camp'en.

Kongen i sin ørkenbil. Han kærtegner falken.

Franks polarnætter

Frank er om nogen bevidst om jagtfalkens store betydning og vil gerne have udbredt kendskabet til den meget mere. Han har igennem hele sit liv besøgt den grønlandske falk for at gøre nye observationer. Samme interesse havde Det Grønlandske Landsråd, som i sin tid stillede helikopter og skib til rovfugleekspertens rådighed, når han var på ekspeditioner i den uberørte arktiske natur, hvor jagtfalken er den ubestridte hersker. Hvor den for alvor demonstrerer sin elegante flyvekunst og eminent jagtteknik. Han beskriver blandt andet malende de eventyrlige polarnætter i selskab med den grønlandske jagtfalk i sin bog, der også er illustreret med fabelagtige billeder, som – næsten – kan indfange naturens og falkens storslåede skønhed.

Grønland i midnatssol.

Bestanden klarer sig

Frank har for nylig været i Grønland for igen at studere den hvide jagtfalk i dens naturlige miljø. Han havde en lille frygt for, at menneskers vanlige jagtiver var gået ud over falkens spisekammer – fuglefjeldene ved kysten. Men sådan forholder det sig lykkeligvis ikke.

- Falkene er søgt længere væk fra kysten, hvor man ikke kan nå ind til dem med båd. Og heldigvis er den grønlandske natur så utilgængelig, at de og deres byttedyr kan være i fred her, fortæller Frank.

Han besøger desuden de forskellige falkearters oprindelsessteder for at lave den mest sandfærdige forskning. Andre undersøgelser tager udgangspunkt i nedskudte jagtfalke – og her er der naturligvis fejlvurderinger af, hvor de i virkeligheden kommer fra.

- For eksempel ved man ikke, hvor langt falcken er fløjet væk fra sit oprindelsessted, før den blev skudt, og den bliver stadfæstet forkert, pointerer han.

Hvid jagtfalkehun, der fodrer sin unge.

Islandsk jagtfalkehan, der fodrer sine unger.

Hvad sagde du?!

Frank har sammenkørt sine feltstudier med observationer af de mange jagtfalke på Ørne-reservatet og har blandt andet fundet ud af, at de forskellige falkestammer har forskellige dialekter. Akkurat som i menneskenes verden, hvor nordjyder og københavnere kan have vanskeligt ved at forstå hinandens underlige betoning og udtale, så har falkene fra Island, Canada, Nord- og Sydgrønland hver deres unikke lyde. Det er ganske vigtig forskning, og Frank arbejder i øjeblikket på at udbrede den yderligere. Desuden er det lykkedes Frank – som én af de første i verden – at få falkene til at formere sig i menneskers varetægt. Ørnereservatet demonstrerer også tillidsforholdet foran publikum gennem en falketræning.

Islandsk jagdfalkelokalitet. Hunnen fodrer sine 20 dage gamle unger.

Træning med hvid jagtfalk foran publikum.

Ung jagtfalk kaldes tilbage til rytteren.

Falk og menneske forenes

Fordums falkejagter var det ultimative samarbejde mellem falk og menneske, hvor de brugte hinandens fordele i et smukt samarbejde om at finde føde. Det krævede stor tillid fra jagtfalken og en enorm dygtighed fra falkoneren. På Ørnereservatet kan du se en falketræning til hest, og det er ganske usædvanligt. Det er en yderst vanskelig opgave at håndtere både hest og falk på samme tid – og kun ganske få ryttere magter opgaven.

- Det er meget dramatisk og vækker altid jubel, når jagtfalken kommer strygende ned fra himlen og sætter sig på rytterens handske her på stedet, fortæller Frank.

Rytterfalkoneren Peter med en ung jagtfalk.

Oplysning sikrer rovfugles fremtid

Tre drab på totalfredede ørne i løbet af det seneste år er en national tragedie, som kalder på bedre forståelse for rovfuglenes natur. Desværre tager medier og myndigheder ikke emnet seriøst. Frank ser gerne mere opmærksomhed om emnet i fremtiden.

Udbredelsen af viden om rovfugle er mere nødvendig end nogensinde. For nogle mennesker ser rovfugle som kyniske dræbere.

- Der er mange myter og vandrehistorier om rovfugle. Selv i den nyeste litteratur om emnet beskrives de som lystmordere. Men i virkeligheden er rovfugle meget nøjeregnende. De tager kun det bytte, de har brug for.

Frank mener netop, at havørnene måtte lade livet, fordi nogle mennesker frygtede, at havørnene ville dominere og jage på deres terræn.

- Der findes åbenbart mennesker, der stadig mener, at alt, hvad der er i naturen, tilhører dem! Det er jo helt absurd. Mennesker har mulighed for bare at gå ned i supermarkedet efter mad. Rovfugle er helt afhængige af at kunne jage i naturen. De har tilpasset sig naturen og må jage året rundt, selv i den hårdeste vinter.

Slapt opklaringsarbejde

Medierne og myndighederne har ikke givet sagen opmærksomhed nok. I andre lande som Tyskland, USA og Sverige slår myndighederne for alvor alarm, når fredede dyr dræbes så kynisk. Det giver sagen en form for tyngde og autoritet, som igen smitter af på, hvor alvorligt befolkningen, politiet – og medierne – tager sagen.

- I medierne beskrives sagen som noget, der kun vedkommer en excentrisk gruppe af fugleelskere. Men det er vel afstedkommet af, at myndighederne ikke tager sagen alvorlig. At det for eksempel er private foreninger, der må udlove en dusør for opklaring, påpeger Frank med henvisning til Dansk Ornitologisk Forenings dusør til opklaring af sagen.

Han er aldeles rystet over, hvad han kalder ansvarsforflygtigelse fra myndighedernes side.

- Et så voldsomt overgreb på naturen skal tages langt mere alvorligt, mener han.

Myter skaber antiparti

Frank begrundet også de grusomme drab med mangel på kvalificeret information om emnet.

- Jeg begyndte at læse om rovfugle som dreng. Og jeg forundres over, at moderne litteratur om emnet ikke har flyttet sig ret meget siden dengang: De samme forkerte informationer genfortælles – og det er ikke retfærdigt over for rovfuglene eller heldigt i forhold til at skabe respekt om dem, siger han.

For eksempel har opfattelsen af rovfugle ikke ændret sig synderligt siden Brehms store zoologiske værk fra 1907, der hed ”Dyrenes liv”. Her beskrives eksempelvis duehøgens rede fejlagtigt som en slagtebænk, hvor der er blod over alt. I virkeligheden er der intet så rent og uplettet som en duehøgerede.

Ikke morderiske ådselædere

- Og den mest sejlivede myte er, at ørne har et Kain-Abel-syndrom, hvor den stærkeste unge dræber den svage. I virkeligheden forekommer det sjældent – og når det sker, er det ikke et resultat af, at ørneungen har en ond og morderisk natur. Der er simpelthen intet biologisk grundlag for den antagelse. Det er et resultat af stress, som den menneskelige iagttager påfører ørnen ved sin indtrængen. Når vi ser billeddokumentation på den aggressive adfærd, er selve dramaet ofte skabt af mennesker, der bryder ind i naturens orden, forklarer Frank.

For ifølge ham kan mennesker ikke iagttage en ørnerede, uden beboerne bemærker det. Det er umuligt at skjule sig godt nok, for rovfugle opfanger selv de mindste ændringer i deres omgivelser. Det menneskelige nærvær forårsager, at forældreparret holder sig væk fra reden, at ungerne bliver meget sultne og utålmodige – og slutteligt kaster sig over hinanden. Under normale omstændigheder ligger ørnemoren nemlig på ungerne de første to-tre uger. Ikke blot for at varme dem, men det forhindrer, at de hakker efter hinanden.

- Menneskebørn laver også ulykker, når forældrene er længe væk, sammenligner han.

En anden myte er, at ørnene æder ådsler.

- Kun meget svækkede ørne æder ådsler. De dykker måske ned til et ådsel for at finde ud af, om dyret lige er dødt, men de spiser ikke gammelt kød med deres gode vilje, fortæller han.

I forbindelse med ørnedrabene må der altså være tale om, at de store mængder gift var placeret i helt friskt kød eller levende lokkemad.

Nordatlantisk havørn er kommet med bytte til sin store unge.

Fælles tragedie

Frank håber inderligt på, at fremtiden vil byde på mere viden og bedre litteratur om rovfugle – så vi ikke ser lignende mord på rovfugle i fremtiden.

- Havørne er totalfredede i Danmark. De kom tilbage til landet, efter de havde været væk længe – og nu er det vores fælles opgave at passe på dem. Medierne fremlagde drabene på havørnene som noget, der kun vedkom en smal gruppe af fugleelskere, men det er en stor tragedie for os alle sammen, når mennesker kynisk dræber fredede dyr! Fri mig for dumsmarte bemærkninger om, at også dyr med næb og kløer skal forsvares. Det giver udtryk for en frygtelig nedladende holdning over for rovfugle, siger Frank.

Han vil fortsat kæmpe for et Danmark, hvor rovfuglene kan udfolde sig frit i naturen – og for at de mødes af påskønnelse og indsigt.

Ørnereservatets drømme og visioner

Selvom Frank har levet med og lært af rovfugle hele sit liv, mener han kun, han har løftet en flig af sandheden om deres natur og indbyrdes kommunikation. Han er overbevist om, at vi mennesker har meget mere at lære og opleve, hvis vi tager himlens elegante jægere helt ind i hjertet. Naturen skal nemlig føles – ikke blot registreres, tælles og sættes ind i diagrammer. Enhver rovfugl har sit eget sprog og sin egen sjæl. Vi får aldrig indblik i alt, hvad den kan og indeholder, hvis vi forholder os til den som blot endnu en genstand i naturen. Det er respektløst og en hån mod naturen.

Specielt delfiner og menneskeaber tillægges høj intelligens, fordi mennesker kan træne dem. Frank vil gerne udfordre os til også at fokusere på rovfuglene, som har mindst lige så meget at byde på – om end det bliver på andre præmisser. Rovfugle er mere sky, egenrådige og forskellige fra mennesker. Når vi skal forstå rovfugles potentiale, kræves det i højere grad, at vi revurderer vores forståelse af, hvad der er intelligent til andet og mere end evnen til at agere som et menneske: At lære at trykke på en blå knap for at få en godbid er ikke nødvendigvis klogere end at kunne rejse kloden rundt og finde tilbage til den samme sten igen. Et andet eksempel er, at det ikke er unikt for delfiner, at de har deres eget sprog. Stort set alle dyr har deres eget, individuelle sprog, som sagtens kan være langt mere avanceret, end vi kender til. Mennesker tillægger bare nogle dyrearter mere magi end andre. Og mennesker mangler i høj grad tålmodighed over for og indsigt i de dyr, der er sky og ikke lader sig betragte.

Frank vil igennem sit arbejde på Ørnereservatet gerne nedbryde den barriere, som vi har over for naturen. Mange moderne mennesker har et fremmedgjort forhold til naturen. Danmark er et landbrugsland, og naturen anses som et spisekammer. Frank mener, det er grotesk at udråbe sig til herre over naturen på den måde – og for eksempel udføre ørnedrab, fordi ørnen jager sit livsnødvendige bytte. Biologer tegner ofte et fælles skønmaleri af rovfugle, der ikke kolliderer med menneskers jagtinteresse. Frank mener, det gør naturen til skamme: Rovfuglene tager bytte – og de har ret til at tage først.

Han har mere sympati for naturfolk, der lever i respektfuldt samarbejde med naturen – og udelukkende tager, hvad der er nødvendigt for at overleve. Den saudiarabiske ørkenkonge kunne eksempelvis stå med et dødt bytte-dyr, lade sine hænder berøre byttets fjerpragt og beundre det. Frank ønsker, at naturen får lov til at være vild og fri. Det er for eksempel misvisende at fremstille indhegnede, afrikanske vildtreservater som den autentiske natur, når man eksempelvis tilkalder publikum via sms til en løvejagt.

Rovfugle kan heldigvis ikke indhegnes, men alligevel har de samarbejdet med mennesket i årtusinder – helt oppe fra 1000 meters højde. Rovfugle er i sandhed de frieste dyr i verden, som mennesket har haft kontakt med.

Ørnereservatet giver publikum et indblik i denne frie, vilde natur på rovfuglenes præmisser. Frank ønsker at præge reservatets besøgende til at hengive sig til og henrykkes over naturen. Til at tage den ind og lytte til signalerne: Vi skal acceptere, at vi ikke har patent på sandheden, og der er en hel vild verden deroppe, som vi må gå ydmygt til, hvis vi vil have, den skal åbne sig. Han håber at øge respekten og forståelsen – også fordi vi får et langt rigere liv, når vi lever i harmoni med naturen.

De helt ekstreme naturoplevelser med de sky rovfugle må ikke være forbeholdt en lille eksklusiv kreds af naturmennesker. Alle mennesker skal have muligheden for at lade sig beruse af naturens mest utilgængelige skikkelser.

Igennem Ørnereservatets 30-årige historie har mange mennesker fået en helt særlig oplevelse. Fysisk hæmmede, ældre og tusindvis af børn, der aldrig ville opleve den helt autentiske natur, har set en ørn i øjnene, været vidne til falkens eminente jagtteknik og i det hele taget åbnet sindet for den ucensurerede, rå virkelighed. Det har gjort stort indtryk og vakt en interesse for også at respektere og leve i harmoni med dét, der ellers ligger så fjernt fra den støjende by.

Franks ultimative ønske for Ørnereservatet er fortsat at kunne give publikum denne unikke oplevelse af at komme helt tæt på og lære at forstå himlens elegante herskere.

Frank nyder Nordnorges uspolerede natur.

Min varmeste tak til Karin og Jacob Wenzel og min svigersøn Finn Hansen for deres hjælp med korrekturlæsning og gode råd.

